

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Etnická identita Galicijců v Portugalsku

Bc. Kateřina Stieglerová

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kateřina Stieglerová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Etnická identita Galicijců žijících v Portugalsku

Název anglicky

Ethnic identity of Galicians living in Portugal

Cíle práce

Cílem diplomové práce je dát na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky:

Jaké hlavní prvky tvoří etnickou identitu Galicijců žijících v Portugalsku?

- Jakou roli hraje jazyk na utváření etnické identity Galicijců žijících v Portugalsku?
- Jak se společně s hranicemi vyvíjely galicijsko-portugalské vztahy?
- Jaké důvody vedly a vedou Galicijce k migraci do Portugalska?
- Jaké zvyky a tradice dodržují Galicijci v Portugalsku?

Metodika

Teoretická část práce je založena na poznatcích vycházejících ze studia odborné literatury a dalších relevantních informačních zdrojů. Praktická část bude vycházet z kvalitativního výzkumu na severu Portugalska, během kterého budou pořízeny narativní a polostrukturované rozhovory se zástupci vybrané menšiny Galicijců.

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Galicijci, Portugalsko, etnická identita, jazyk, migrace, minorita

Doporučené zdroje informací

- ERIKSEN, T H. *Etnicita a nacionalismus : antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HROCH, M. *Národy nejsou dílem náhody : příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-010-0.
- PAZOS-JUSTO, Carlos a Roberto SAMARTIM. *Portugal e(m) nós.: Contributos para a compreensão do relacionamento cultural galego-português*. Edições Húmus, 2019. ISBN 978-989-755-452-0
- PAZOS-JUSTO, Carlos. *Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX*. Consello da Cultura Galega, 2021. ISBN 978-84-17802-28-8
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin : možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof.h.c.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2022

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Etnická identita Galicijců v Portugalsku" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za jeho cenné rady, trpělivost a čas věnovaný vedení mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala rodině za poskytnutí zázemí a v neposlední řadě všem účastníkům výzkumu, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Etnická identita Galicijců žijících v Portugalsku

Abstrakt

Diplomová práce se soustředí na fenomén konstrukce etnické identity na příkladu galicijské menšiny žijící v Portugalsku. Hlavní důraz je kladen na subjektivní vnímání aspektů jako je jazyková identita, interpretace historických událostí v souvislosti s přeshraničním vývojem vzájemných vztahů, migrací a některých kulturních specifíků. Tyto aspekty se během výzkumného šetření ukázaly jako důležité při sebeidentifikaci s galicijským etnikem, přestože nepůsobí jako prostředek vymezení se vůči portugalské většině. V teoretické části práce jsou vymezeny základní pojmy a koncepty související s problematikou etnické identity. Praktická část je založena na interpretaci výsledků z kvalitativního výzkumu, který byl proveden prostřednictvím narativních a polostrukturovaných rozhovorů se zástupci Galicijců žijících v Portugalsku. Výsledky této práce přispívají k vyšší informovanosti o tématu menšinových skupin, které se podílejí na kulturní rozmanitosti lidského společenství.

Klíčová slova: Galicijci, Portugalsko, etnická identita, jazyk, migrace, minorita

Ethnic identity of Galicians living in Portugal

Abstract

This diploma thesis focuses on the phenomenon of ethnic identity construction on the example of the Galician minority living in Portugal. The main emphasis is on the subjective perception of aspects such as linguistic identity, the interpretation of pivotal historical moments in the context of the cross-border development of mutual relations, migration and some cultural specifics. These aspects have proved to be important during the research investigation in self-identification with Galician ethnicity, although they do not act as ethnic boundary markers toward Portuguese majority. The theoretical part of the thesis defines the basic terms and concepts related to the issue of ethnic identity. The practical part is based on interpretation of results from qualitative research conducted through narrative and semi-structured interviews with representatives of Galicians living in Portugal. The results of this work contribute to a greater awareness of the topic of minority groups contributing to the cultural diversity of human societies.

Keywords: Galicians, Portugal, ethnic identity, language, migration, minority

Obsah

1 Úvod a cíl práce	9
2 Metodika	11
2.1 Údaje o dotazovaných	15
3 Literární rešerše	17
4 Teoretická východiska	23
4.1 Etnicita a nacionalismus	23
4.2 Etnická identita	27
4.3 Jazyk a jeho role v kontextu etnicity	30
4.4 Migrace	31
4.4.1 Mígrační teorie	32
4.5 Asimilace a integrace etnických menšin	35
5 Vlastní práce	39
5.1 Historie Portugalska v souvislosti s Galicií	39
5.1.1 Portugalsko jako nezávislé království	41
5.1.2 Unie se Španělskem	43
5.1.3 Události 18. století	44
5.1.4 Napoleonova invaze	44
5.1.5 První republika	45
5.1.6 Druhá republika	47
5.1.7 Třetí republika	49
5.2 Oblastní specifika místa výzkumu	51
5.3 Konstrukce etnické identity Galicijců v Portugalsku	53
5.3.1 Jazyková identita Galicijců v Portugalsku	53
5.3.2 Vývoj přeshraničních vztahů	58
5.3.3 Migrace Galicijců do Portugalska	62
5.3.4 Kultura a tradice	69
6 Diskuse a závěr	74
7 Seznam použitých zdrojů	77
8 Seznam obrázků a tabulek	83
8.1 Seznam obrázků	83
8.2 Seznam tabulek	83

1 Úvod a cíl práce

Galicijská komunita v Portugalsku sahá již do minulých století a její vývoj lze pochopit v kontextu událostí, které se podílely na formování určité identity. Galicie a Portugalsko sdílí společnou historii, během které byly určité části součástí jednoho území. Dnešní galicijsko-portugalská hranice nepatří v důsledku její „neviditelnosti“ mezi obecně příliš známé. Nepředstavuje jasně dělicí čáru, která by byla viditelná ve změně krajiny a z hlediska mezinárodních vztahů není žádnou horkou hranicí, která by byla charakteristická konflikty. Přesto však nabízí mnoho zajímavých aspektů ke sledování, které se podílely na vývoji vzájemných vztahů mezi těmito oblastmi a na budování etnické identity Galicijců žijících v Portugalsku, o které bude pojednávat tato práce.

Diplomová práce je rozdělena do několika částí. Na základě vytyčeného cíle budou nejprve představeny metody a techniky využitě pro sběr dat. V následující části budou rozebrána teoretická východiska, která s danou problematikou souvisejí a poskytnou tak základ pro následující část. Budou přiblíženy teoretické přístupy k termínům jako je etnicita a nacionalismus či etnická identita. Dále bude pozornost věnována roli jazyka v kontextu etnické identity a migraci, které se během výzkumného šetření ukázaly jako důležité v rámci historického vývoje etnické identity. V poslední kapitole teoretické části budou vymezeny pojmy etnická menšina spolu s teoriemi asimilace a integrace.

V praktické části bude nejdříve představen historický vývoj Portugalska v souvislosti s Galicií pro pochopení současných vztahů a spojitostí. Následující kapitoly již budou věnovány samotným výsledkům získaným prostřednictvím terénního výzkumu. Nejdříve budou krátce představena oblastní specifika zvoleného území. Dále již budou získané výpovědi interpretovány v souvislosti s aspekty etnické identity, které byly během výzkumného šetření identifikovány jako důležité. V závěru pak budou shrnuty výsledky této diplomové práce.

Příslušnost k nějakému národu či etniku představuje významnou součást lidských životů. Toto kolektivní vědomí dodává mnoha lidem pocit hrdosti, prostřednictvím kterého touží daný národ reprezentovat a hájit zájmy svého společenství. Současně však dochází k mnoha konfliktům, které jsou založeny právě na národnostní a etnické otázce. Je tedy na místě položit si otázku, co to vlastně národ nebo etnikum je a na základě čeho dochází k tak odlišným způsobům vzájemné interakce. Etnicita představuje dvojsečný aspekt lidské společnosti. Slouží jako kořenící a stabilizující faktor, který ale zároveň může vytvářet

nejrůznější rozpory. Výsledky této práce přispívají k vyšší informovanosti o tématu menšinových skupin, které se podílejí na kulturní rozmanitosti lidského společenství.

Hlavním cílem této práce je na základě terénního výzkumu odpovědět na tuto otázku: Jaké hlavní prvky tvoří etnickou identitu Galicijců žijících v Portugalsku?

Pro lepší vhléd do dané problematiky byly vytvořeny další podotázky:

1. Jakou roli hraje jazyk na utváření etnické identity Galicijců žijících v Portugalsku?
2. Jak se společně s hranicemi vyvíjely galicijsko-portugalské vztahy?
3. Jaké důvody vedly a vedou Galicijce k migraci do Portugalska?
4. Jaké zvyky a tradice dodržují Galicijci v Portugalsku?

2 Metodika

Vlastní práce vychází především z kvalitativního výzkumu, který umožňuje získat hlubší vhled do dané problematiky. Kvalitativní výzkum představuje obecné označení pro několik rozdílných přístupů. Jde o proces hledání porozumění, který je založen na různých metodologických tradicích sloužících ke zkoumání daného sociálního či lidského problému. Jednou z předností tohoto typu výzkumu je možnost zkoumat daný fenomén do hloubky v přirozeném prostředí a studovat procesy s ním spojené. Pro jeho pružný a nestrukturovaný charakter ho však nelze snadno replikovat. Nutno také zmínit, že vzhledem k omezenému počtu jedinců, se kterým kvalitativní výzkum pracuje, nelze výsledek zcela jednoduše zobecnit. Pro účely této práce je však forma kvalitativního výzkumu vhodnější.¹

Před začátkem samotného bádání bylo nejdříve potřeba se na daný výzkum připravit a vytyčit si výzkumný plán společně s výzkumnými otázkami. Otázky lze modifikovat či doplňovat v průběhu výzkumu, základní cíl je však potřebné stanovit předem.² Během přípravy a vytváření konkrétního plánu bylo zvoleno výzkumné téma společně se základní metodologií, o kterou se práce opírá. Na základě této orientace byla zvolena i konkrétní technika sběru dat. K lepšímu vhledu do dané problematiky byla přípravná fáze podpořena studiem relevantních dokumentů.

Stěžejní technikou pro sběr dat během výzkumného šetření bylo narativní a polostrukturované interview, během kterého měl narátor možnost bez většího omezení vyprávět svůj životní příběh v kontextu zvoleného tématu. Forma **narativního rozhovoru** se jeví jako vhodný způsob k vytvoření přirozenějšího kontaktu mezi tazatelem a dotazovaným, vzhledem k volnému vyprávění, do kterého tazatel zasahuje minimálně. Volnost během vyprávění pomáhá vytvářet podle narátora smysluplný a chronologický obsah a umožňuje sledovat, co vyprávěč považuje za důležité. Díky těmto konstrukcím lze pak částečně jednotlivá vyprávění porovnávat a zobecňovat.³ Druhá část rozhovoru pak poskytla prostor pro dovysvětlení souvislostí a doptání na témata, která nebyla zmíněna. Samovolně se pak rozhovory vyvinuly v polostrukturované interview.

¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 50-52

² Tamtéž, s. 40

³ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6. s. 111

Polostrukturovaný rozhovor představuje techniku, která stojí mezi standardizovaným a nestandardizovaným rozhovorem. Pro jeho provedení je nutná předchozí příprava, během které je vytvořeno schéma otázek a návrhy pro dané téma. U tohoto typu rozhovoru však není nutné striktní dodržování předem zvolených otázek, ale mohou být během rozhovoru upravovány a přizpůsobovány. V rámci vývoje daného rozhovoru se zde tedy předpokládá, že dojde k částečnému odchýlení či rozšíření zvolených otázek. To poskytuje dotazovanému větší volnost při vyprávění a zároveň to umožňuje podrobnější zachycení důležitých informací a zajímavostí, které mohly být během přípravné fáze zcela opomenuty.⁴

Další formou sběru dat může být **pozorování**, které představuje rozšířený způsob získávání empirických údajů a je založené na systematickém a organizovaném sledování smyslově vnímatelných fenoménů, které jsou předmětem daného zkoumání. S ohledem na různé aspekty existuje několik kategorií pozorování.⁵

Podle míry standardizace a připravenosti postupu jej lze rozdělit na **nestandardizované** a standardizované. Nestandardizované pozorování je charakteristické velmi nízkým až nulovým stupněm formalizace. Je zde určen cíl, ale způsob pozorování bývá svobodný a pozorovatel o něm může rozhodovat sám průběžně. **Standardizované** pozorování má naopak striktně předepsaný postup. Kromě cíle je předem stanovena i podoba, místo a čas pozorování i způsob klasifikace a vyhodnocování.⁶

Dalším typem, tentokrát v závislosti na míře účasti pozorovatele, je pozorování **zúčastněné**, během kterého pozorovatel vstupuje do dané skupiny ve snaze se co nejvíce začlenit a komplexně sledovat události běžného života. Protipólem je pak **nezúčastněné** pozorování, kdy pozorovatel zůstává mimo sledovanou skupinu a nedostává se s ní do vzájemné interakce.⁷

Poslední kategorizace vychází z míry utajení pozorovatele a zda si pozorované osoby mají být vědomy, že jsou pozorovány, či nikoli. U **zjevného** pozorování jsou osoby o účelech výzkumu informovány. V rámci **skrytého** pozorování pak dochází k výzkumu tajně a sledované osoby o něm nevědí. V takovémto případě může snadno dojít k ohrožení etiky

⁴ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit, 2000. ISBN 978-80-213-0651-6. s. 85-56

⁵ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6. s. 94

⁶ Tamtéž, s. 94-95

⁷ Tamtéž, s. 96-97

výzkumu. Obecně je proto třeba dbát na určitá práva a soukromí, aby nedošlo k odhalení citlivých informací.⁸

Výzkumné šetření se uskutečnilo na severu Portugalska, kde se nachází vyšší podíl obyvatel galicijského původu. První návštěva za účelem výzkumu se uskutečnila ve městě Braga v červnu 2021, kdy byl během pobytu nejdříve zmapován terén a zároveň byli osloveni první lidé, kteří by mohli poskytnout relevantní informace. V rámci mapování terénu došlo například také k návštěvě knihoven, informačního centra či městské radnice, kde se však autorka setkala převážně s neúspěchem ať už z důvodu koronavirových opatření nebo nevědomosti personálu v oblasti otázek týkajících se Galicijců žijících na severu Portugalska či konkrétně v daném městě Braga. Ani na jednom z těchto míst tak nebyl poskytnut jakýkoliv kontakt na konkrétní osobu či komunitu, ve které by se Galicijci v daném městě sdružovali. První osoby byly nalezeny prostřednictvím sociálních sítí, kde společně sdílí skupinu právě Galicijci žijící v Braze a ti, kteří se o galicijskou kulturu zajímají. První kontaktovanou osobou byl správce dané skupiny, který sice není Galicijec, ale zajímá se o jejich kulturu a podílí se na pořádání galicijských akcí ve městě Braga. Leč nemohl poskytnout hloubkové informace týkající se osobního života Galicijců, byl ochotný předat kontakt na jiné osoby, které mají galicijské kořeny.

Osobní rozhovory s narátory trvaly průměrně 2-3 hodiny. V některých případech proběhlo sdělení příběhu rychle a zkratkovitě, bylo tak zapotřebí do rozhovoru vstoupit a položenou otázkou narátora motivovat k dalšímu vyprávění. Veškerá komunikace během celého výzkumného šetření probíhala v anglickém jazyce. V jednom případě osobního setkání s narátorem byla k dispozici i další osoba, která pomáhala s překladem. Během pozdějších doplňujících rozhovorů prostřednictvím sociálních sítí a videohovorů bylo využito anglického jazyka s občasným doplněním v portugalštině. Nikdo ze zkontaktovaných rozhovor neodmítnul, často byl naopak vítán zájem o galicijskou kulturu a jejich menšinu žijící v Portugalsku. Interview se uskutečnila ve veřejných prostorách. Jedním z důvodů byla právě probíhající vlna koronavirové pandemie. Opatrnost ze strany narátorů byla zcela respektována, aby nedošlo k narušení pocitu bezpečí. Stěžejní byla schůzka s prvním dotazovaným, která proběhla po domluvě v kavárně v centru Bragy. Vzhledem k jeho angažovanosti v rozšiřování povědomí o galicijské kultuře byly kromě

⁸ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit, 2000. ISBN 978-80-213-0651-6. s. 84-85

mnoha cenných informací poskytnuty také kontakty na další osoby. Získávání některých dalších informantů tak proběhlo metodou „sněhové koule“.

Rozhovor představuje jedinečný výsledek interakce mezi tazatelem a dotazovaným. Během rozhovoru však dochází k ovlivnění mnoha různými faktory. Narátor při vyprávění využívá často selektivních postupů, kdy vybírá takové interpretace, které sám považuje za vhodné pro daný rozhovor. Existuje několik typů selekce, které se ve vyprávěních mohou projevit. Vyprávění životního příběhu podléhá selekci z hlediska dnešních zájmů, jelikož paměť obecně determinuje vztah mezi minulostí a přítomností, v biografických vyprávěních je minulost vždy její aktuální rekonstrukcí. Narátor také během vyprávění selektuje některé soukromé informace jako „historicky nepodstatné“. Paměť také potlačuje negativní zážitky, které přestávají být v paměti aktivní. Vypravěč se při výběru informací, které bude sdělovat, dostává pod tlak všeobecně rozšířených interpretací historických událostí, tj. selekce pod vlivem „dominantní paměti“. Individuální paměť se stále transformuje prostřednictvím akceptovaného veřejného příběhu, který se utváří v závislosti na různých médiích a oficiálním dějinném výkladu.⁹

Kromě principů selekce, které ovlivňují vyprávění, je důležitým faktorem také samotná osoba tazatele. Interakce sestává z množství rolí a vztahů, které existují mezi výzkumníkem a účastníky v rámci prostředí výzkumu, tématu a širším souvislostem, které je utvářejí.¹⁰ Během rozhovoru se mezi výzkumníkem a dotazovaným utváří vztah a už při samotném představení záměru výzkumu může dojít k ovlivnění dotazovaného. Může tak dojít k selekci určitých témat v důsledku posuzování relevantnosti pro dané záměry výzkumu. Způsob představení práce byl volen tak, aby dotazovaný získal pocit, že je k poskytnutí rozhovoru kompetentní a že se každý z těchto účastníků podílí na formování určité kolektivní identity právě poskytnutím svého životního příběhu.

Tazatelka byla přijímána přátelsky a dotazování s ochotou o daném tématu hovořili. Komunikaci se zástupci mladší generace usnadňoval podobný věk autorky, který eliminoval případné vnímání výzkumníka jako nadřazené osoby. Zástupci starší generace naopak ochotně vyprávěli o daném tématu s pocitem, že se mohou ve vzpomínkách vrátit ke svým

⁹ KUSÁ, Zuzana. Problém pravdivosti informací v životopisných rozprávaniach. *Genealogicko-heraldický hlas*, 1995, 5.2: 17-211.

¹⁰ RAVITCH, Sharon a Nicole Mittenfelner CARL. *Qualitative Research: Bridging the Conceptual, Theoretical, and Methodological*. University of Pennsylvania: SAGE Publications, 2016. ISBN 978-1-4833-5174-2

kořenům a předat tyto informace dále. Pozice výzkumníka nehraje významnou roli pouze během samotných rozhovorů, ale i při následné analýze získaných dat. Ta probíhá, stejně jako interpretace, na základě subjektivního pohledu, kdy se autorka snaží do práce vybrat ty pasáže, které se jí zdají pro dané téma nejvhodnější. Během rozhovorů i při následné analýze a interpretaci však bylo postupováno ve snaze se od některých sociálních determinantů co nejvíce oprostit.

2.1 Údaje o dotazovaných

Výběr dotazovaných se uskutečnil v souladu s požadavky na vícegenerační zastoupení příslušníků galicijské menšiny v Portugalsku ve věkové hranici od 25 do 62 let. Během výzkumného šetření je zároveň důležité dbát na etiku, aby nedošlo k poškození či narušení soukromí některého z účastníků. Pro dodržení zásad kvalitativního výzkumu bylo postupováno podle norem a pravidel Etického kodexu¹¹ a Etických směrnic¹² České asociace pro sociální antropologii a zákona č. 101/2000 Sb.,¹³ jež pojednávají o korektním zacházení s údaji a o poskytnutí anonymity těm, kteří si nepřejí, aby jejich jména byla uvedena. Osoby zmíněné v této práci jsou tedy uvedeny pravými jmény pouze v případě, že s uveřejněním vědomě souhlasili. Zároveň jsou uveřejněna pouze jejich křestní jména, aby došlo k zachování soukromí. Všechny osoby byly srozumitelně informovány o účelech výzkumu. Následující tabulka poskytuje údaje o všech osobách, které byly v průběhu bádání kontaktovány.

¹¹ Etický kodex české asociace pro sociální antropologii. *Česká asociace pro sociální antropologii* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7

¹² Etické směrnice české asociace pro sociální antropologii. *Česká asociace pro sociální antropologii* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9

¹³ Zákon o ochraně osobních údajů (Zákon č. 101/2000 Sb.) *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>

Tabulka 1 Seznam dotazovaných

Jméno	Pohlaví	Věk	Současné bydliště	Způsob kontaktování	Datum kontaktování
Artur	Muž	62	Braga	Facebook	červen 2021
Fernando	Muž	53	Braga	Facebook, rozhovor	červen 2021
Carlos	Muž	47	Braga	Rozhovor, e-mail	červen 2021
Ana	Žena	25	Braga	Facebook, rozhovor	srpen 2021
María	Žena	40	Viana do Castelo	Facebook, rozhovor	srpen 2021
Vitor	Muž	33	Porto	Facebook, rozhovor	březen 2021
Miguel	Muž	58	Braga	Facebook	září 2021
Carla	Žena	43	Viana do Castelo	rozhovor	srpen 2021
Bernardo	Muž	26	Braga	Facebook, Skype	září 2021
Pedro	Muž	39	Braga	Facebook, Skype	září 2021
Rita	Žena	27	Braga	Facebook, Skype	září 2021
Magda	Žena	56	Braga	Skype	únor 2022
Francisco	Muž	59	Braga	Skype	únor 2022

3 Literární rešerše

Postavením galicijského jazyka z historické i současné perspektivy a s tím spojenou otázkou identity se ve své knize *Regional Nationalism in Spain – Language use and Ethnic Identity in Galicia* zabývá autor Jaine Beswick a nabízí zde nezbytné základní informace k pochopení kontextu vývoje galicijštiny. Zejména hluboce zakořeněný vztah mezi Galicií a Portugalskem je důvodem, proč autochtonní jazyk Galicie sdílí svůj původ a raný vývoj nikoli s kastilskou španělštinou, ale s portugalštinou. Autor předkládá několik podrobných komentářů o tom, jak může společensko-politický kontext ovlivnit postoje komunity k používání jejich autochtonního jazyka a zkoumá politické a sociální základy, které hrály důležitou roli v historii Galicie. V knize jsou nastíněny události, které vedly k zániku galicijsko-portugalského jazyka jako celku a následnému vzniku galicijštiny a portugalštiny jako dvou odlišných jazyků. Autor v knize naznačuje, že galicijština, ať už se používá nebo ne, představuje autentickou charakteristiku galicijské etnické identity, ale přinejmenším její vztah s kastilštinou je stále nevyřešen. Zkoumal také snahy o revitalizaci a domnívá se, že otázka vzdělání a životaschopné legislativy je pro takovéto úsilí nezbytností.¹⁴

O historické provázanosti portugalštiny a galicijštiny pojednává v kapitole *Galician-Portuguese as a literary Language in the Middle Ages* v knize *A Comparative History of Literatures in the Iberian Peninsula* autor Graca Videira Lopes. Hovoří zde o galicijsko-portugalštině jako jedním z iberských jazyků, kterým se během vrcholného středověku hovořilo na severovýchodním Pyrenejském poloostrově. Výraz galicijsko-portugalština podle něj, více než jako jazyk, označuje fázi vývoje, který později vede k rozlišení dnešní galicijštiny a portugalštiny. Události jako arabská invaze a křesťanská reconquista přispěly k přesnějšímu vymezení galicijsko-portugalského prostoru a tím i odlišení od jazyka španělského. Autor se dále v kapitole věnuje galicijsko-portugalštině jako literárnímu jazyku, který se stal prostředkem i pro poezii. Zabývá se otázkami získání prestižního postavení tohoto jazyka ve světě kultury. Portugalci jsou pravděpodobně autory nejstarších galicijsko-portugalských básnických sbírek. Hovoří se zde například o původu a počátečním

¹⁴ BESWICK, Jaine E. *Regional Nationalism in Spain: Language Use and Ethnic Identity in Galicia*. Multilingual Matters, 2007. ISBN 978-1-85359-979-8.

vývoji trubadúrského umění, které zaznamenalo pozoruhodný rozvoj na dvorech kastilských panovníků, kteří byli vzděláni v Galicii.¹⁵

Vývojem portugalsko-galicijských hranic a tím spojených vzájemných vztahů se v publikaci *Integration, memory and cultural heritage in Galicia-Northern Portugal border region* zabývá autor R.C. Lois-González a spol. Podle nich mohou být v otázce portugalsko-galicijských hranic pozorovány zajímavé sociální, kulturní a politické procesy. Za stabilní a dobře definovaný územní ukazatel je tato hranice podle článku vnímána teprve od druhé poloviny 17. století, po definitivním stvrzení portugalské nezávislosti. Přeshraniční mobilita je obecně považována za konstantní, kromě období španělské diktatury Franca a portugalského režimu Estado Novo v polovině 20. století, které hranici na jistou dobu uzavřely. V tomto období se hovoří i o přeshraničním pašování. Otevřenost hranic a zlepšení dopravní infrastruktury vedly k významnému nárůstu turistických toků. Tyto nové přeshraniční vztahy ovlivňují sebeidentifikaci většiny obyvatel pohraničí, kteří si uvědomují, že Galicie a severní Portugalsko jsou, přinejmenším potenciálně, jedinečným regionem charakterizovaným společnými kulturními rysy a také ekonomickými a institucionálními sítěmi. Jako nové důvody mobility lze shrnout pracovní vztahy, volný čas, cestovní ruch a rozdílnou nabídku zdravotnických a vzdělávacích služeb. Článek také poukazuje na přetrvávání některých předsudků jak ze strany Portugalska, tak Španělska. Mezi Galicií a severem Portugalska existují však znatelně propojenější vztahy a vazby než mezi nimi a zbylými částmi Španělska a Portugalska.¹⁶

Průběhem a vývojem nejen kulturního vztahu mezi Portugalskem a Galicií se Carlos Pazos-Justo zabývá ve své knize *Confluências e ruídos. Contributos para o entendimento das relações culturais galego-portuguesas na atualidade*. Podle jeho tvrzení nebyly vztahy různého druhu mezi Galicií a Portugalskem nikdy tak intenzivní a rozmanité jako dnes. Popisuje výrazný a progresivní nárůst galicijsko-portugalských vztahů do roku 1936. Zmiňuje také, že po nastolení autoritářských režimů ve dvou poloostrovních státech bude akademická a vědecká oblast jedinou (a i tak přerušovanou) možnou cestou pro zájemce o galicijsko-portugalské vztahy. Od téměř kompletního přerušení těchto vztahů během

¹⁵ LOPES, Graça Videira. *A comparative history of literatures in the Iberian Peninsula: Galician-Portuguese as a literary Language in the Middle Ages*. I. John benjamins publishing Co., 2010. ISBN 978 90 272 3457 5.

¹⁶ LOIS-GONZÁLEZ, R.C., José I. PALMEIRO-PIÑEIRO a Miguel PAZOS-OTÓN. *Integration, Memory and Cultural Heritage in Galicia-Northern Portugal Border Region*. *Nordia Geographical Publications*, 2007, 36.4: 23–34

dlouhého iberského autoritářského období se autor přesouvá do období od roku 1974, kdy demokratizační procesy otevřely nové cesty pro postupné rozšiřování možností na znovuoobnovení vztahů. Důležitým milníkem bylo také ustanovení autonomní vlády Galicie, která měla široké pravomoci v kulturních a jiných záležitostech a mohla tak ovlivnit své vlastní kulturní plánování. Společenství začalo posilovat i v ekonomické sféře. Začaly vznikat nové organizace zejména mezi severní částí Portugalska a Galicií. Intenzita a povaha vztahů mezi severním Portugalskem a Galicií pozoruhodně vzrostla v mnoha sférách a lze je považovat za pokračující proces v různých rozměrech.¹⁷

Další náhled na vývoj galicijsko-portugalských kulturních vztahů v článku *Mirrors, reflections and shadows: Dialogue and silence in Portuguese-Galician cultural relations in the 1920s* přináší jeho autorka Susana Rocha Relvas, která se zde zabývá politickými a kulturními vlivy kolem 20. let 20. století. Za tyto politické a kulturní vlivy v tomto období byla podle autorky zodpovědná dvě portugalská nacionalistická hnutí: „Renasença Portuguesa“, které se zaměřovalo na obnovu společnosti prostřednictvím vzdělání a kultury a politické hnutí „Integralismo Lusitano“ obhajující tradicionalismus. Kulturní vztahy mezi Portugalskem a Galicií byly ve dvacátých letech 20. století svědky rozkvětu. Galicijský nacionalismus, plně dozrávající v meziválečném období, využíval argumentů jazyka a kultury k obnovení své identity a svobody od centrálního španělského státu. Pro potvrzení vlastní identity bylo velmi důležité vytvoření společných kulturních vzorců s ostatními národy, zejména s Portugalskem. Toto kulturní propojení mezi Portugalskem a Galicií mělo zvláštní význam ve 20. letech 20. století, zejména díky mimořádné práci herců a zprostředkovatelů z obou stran hranice. Kolem 30. let a dále však došlo k přerušení kulturního vztahu mezi Portugalskem a Galicií, částečně kvůli politickým a ideologickým rozdílům. Galicijské spolky dychtící po nezávislosti a hnutí portugalských republikánů byli zásadní v procesu přestavby národa. Dialog s organizacemi „Irmandades da Fala“ a „Geração Nós“, které usilovaly o kompletní autonomii Galicie a federální unii

¹⁷ PAZOS-JUSTO, Carlos. *Confluências e ruídos. Contributos para o entendimento das relações culturais galego-portuguesas na atualidade* [online]. Edições Húmus, 2019 [cit. 2021-11-07]. ISBN 978-989-755-452-0. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/1822/66510>

s Portugalskem, by byl pravděpodobně mnohem více přínosný nebýt španělské občanské války a diktátorských iberských vlád, které uvrhly region do stínu na více než 50 let.¹⁸

Tím, jaké faktory mají dopad na přeshraniční spolupráci a vztahy mezi Galicií a severním Portugalskem se ve své práci *Transborder Cooperation and Identities in Galicia and Northern Portugal* zabývá autor José Luís Palmeiro Pinheiro. Těmito faktory jsou historické, etnické, právní, administrativní, ekonomické a územní charakteristiky hranice a území kolem ní. V otázce přeshraniční spolupráce stojí na jedné straně elity z politické, ekonomické a akademické sféry a na straně druhé samotní obyvatelé pohraniční oblasti, kde vzájemné vztahy vždy existovaly. Podle autora má první strana tendenci klást nadměrný důraz na ekonomické výsledky, spíše než na faktory, jako je například sociální kapitál a důvěra. Jako další slabinu této elitní spolupráce považuje například její byrokratickou povahu. Tyto nedostatky však částečně kompenzuje jedna ze silných stránek galicijsko-portugalského území, kterou je jejich společná kulturní identita. Výzkumné materiály použité k účelu této práce zahrnují mix historických a současných dokumentů, mediálních zpráv a rozhovorů týkajících se galicijsko-portugalských přeshraničních vztahů.¹⁹

Migrací Galicijců do Portugalska se zabývá kniha *Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX*. Autor zde hovoří o stovky let staré migraci do Lisabonu, hlavního města Portugalska. Jedním z důvodů diskurzu je nedostatek znalostí o galicijské emigraci do tohoto státu, ve srovnání s širokou pozorností, které se dostalo například galicijské emigraci na americký kontinent. Během 18., 19. a části 20. století dosahovala migrace do Portugalska, zejména pak do Lisabonu velkých rozměrů. Galicijská kolonie se zde dá považovat za jednu z nejpočetnějších a nejviditelnějších. Autor zároveň zmiňuje, že je nezbytné mít na paměti i jistý nepřátelský kontext, kterému Galicijci v Lisabonu čelili.²⁰

¹⁸ RELVAS, Susana Rocha. *Mirrors, reflections and shadows: Dialogue and silence in Portuguese-Galician cultural relations in the 1920s* [online]. 2018 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: [https://www.researchgate.net/publication/325877893_Mirrors_reflections_and_shadows_Dialogue_and_silence_in_Portuguese-](https://www.researchgate.net/publication/325877893_Mirrors_reflections_and_shadows_Dialogue_and_silence_in_Portuguese-Galician_cultural_relations_in_the_1920s)

[Galician_cultural_relations_in_the_1920s](https://www.researchgate.net/publication/325877893_Mirrors_reflections_and_shadows_Dialogue_and_silence_in_Portuguese-Galician_cultural_relations_in_the_1920s)New_Journeys_in_Iberian_Studies_A_Trans-National_and_Trans-Regional_Exploration_Editors_Mark_

¹⁹ PALMEIRO PINHEIRO, José Luís. *Transborder Cooperation and Identities in Galicia and Northern Portugal* [online]. Taylor & Francis Group, 2009, , 79-107 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: doi:10.1080/14650040802578674

²⁰ PAZOS-JUSTO, Carlos. *Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX* [online]. Consello da Cultura Galega, 2021 [cit. 2021-12-01]. ISBN 978-84-17802-28-8. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/1822/72154>

O tom, že přesuny přes galicijsko-portugalskou hranici nebyly vždy tak plynulé a snadné jako v dnešní době, hovoří kniha *Galician Migrations: a Case Study of Emerging Super-diversity*. Španělská občanská válka v letech 1936 až 1939 a následná fašistická diktatura dala za vznik ilegálním přeshraničním pohybům osob i zboží. I v této knize je zmíněno, že politická emigrace Španělů do Portugalska byla do značné míry ignorována a zmizela v obecné kategorii „ostatních evropských zemí“ a v celkové historii masivního pohybu obyvatel. Častým útočištěm pro Galicijce, kteří se snažili uprchnout ze země bylo hraniční pásmo Raia a část severního Portugalska. Tato oblast jim i přes nepříznivé podmínky poskytovala určitou stabilitu.²¹

Galicijskou kulturu, její zvyky a tradice rozebírá autorka Helena Miguélez-Carballeira ve své knize *A Companion to Galician Culture*. Galicie představuje oblast hluboce poznamenanou politickými, ekonomickými a kulturními nerovnostmi v průběhu staletí. Kulturní odlišnost od zbytku Španělska je snadno rozpoznatelná, od jazyka, který představuje současnou variantu staré galicijsko-portugalštiny, až po další specifické kulturní prvky. Kniha poskytuje pohled do aspektů galicijské kulturní historie od prehistorických dob až po současnost a snaží se nabídnout komplexní úvod do této dynamiky. Součástí jsou obecné kapitoly o vývoji galicijské kultury, galicijském lidu, hudbě a prostředí tak, aby došlo k pochopení daných specifik. Jedním z cílů knihy bylo také odhalit nesoulad obvyklé rétoriky galicijské zaostalosti, která se často objevuje v mnoha zprávách o zemi a její historii. Deset kapitol se snaží poskytnout vyvážené, i když složité, úvody do různých aspektů galicijské kultury ve snaze podnitit zájem o některá málo známá fakta.²²

Kulturním dědictvím Galicie se zabývá i kniha *Globalized Nostalgia: Tourism, Heritage, and the Politics of Place*, která mimo jiné řeší otázku, jak se národní identita přetváří pro globální trh. Svazek je založen na zkoumání kultury, historie a konkrétních sounáležitostí, které vycházejí i z osobních výpovědí. Autorka se zde zabývá původem některých kulturních tradic a významem galicijských kořenů, které výrazně ovlivnily jejich kulturu a odlišily ji od zbytku Španělska. Pozůstatky předchozích kultur jsou vyjádřeny jak v regionálním jazyce, tak i v mytologii a některých zvycích. Součástí knihy jsou i tradiční

²¹ DEPALMA, Renée a Antía PÉREZ-CARAMÉS, eds. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Cham: Springer International Publishing; Imprint: Springer, 2018. DOI: 10.10007/978-3-319-66305-0.

²² MIGUÉLEZ-CARBALLEIRA, Helena. *A companion to Galician culture*. Woodbridge, Suffolk, UK: Tamesis, 2014. ISBN 978-185-5662-773.

festivally, prostřednictvím kterých je galicijská kultura představována. Ať už prostřednictvím tradičních pokrmů či tradiční folklórní hudby a tance, které si do dnes zachovávají svoji autenticitu.²³

²³ CEISEL, Christina M. *Globalized Nostalgia: Tourism, Heritage, and the Politics of Place*. New York: Taylor & Francis Group, 2018. ISBN 978-1-138-59352-7

4 Teoretická východiska

4.1 Etnicita a nacionalismus

První použití termínu etnicita je připisováno americkému sociologovi Davidu Reismanovi v roce 1953. Samotné slovo „etnický“ je však mnohem staršího původu. Pochází z řeckého slova „ethnos“, jehož počáteční význam byl barbar či pohan. Etnicitě nebyla zakladateli sociologie věnována nikterak velká pozornost a termíny jako etnicita a etnické skupiny se začaly v anglofonní sociální antropologii objevovat zhruba od 60. let 20. století.²⁴ Přestože tento pojem nelze zcela jednoznačně definovat, existují v pohledu na etnicitu určité shody. Etnicita je věcí kulturní diference. Jedná se o vztahy mezi různými skupinami a o kolektivní identifikaci, která je založena na vnímaných kulturních odlišnostech.²⁵

K podrobnějšímu vysvětlení etnicity existuje několik přístupů, které se ve způsobu nahlížení značně liší. První pohled představují primordialisté. Tento termín poprvé použil sociolog Edward Shils v roce 1957, který se snažil rozlišit určité druhy sociálních vazeb- osobní, prapůvodní, posvátné a občanské vazby- a ukázat, jak i v moderních společnostech přetrvávaly různé druhy sociálních vazeb.²⁶ Primordialisté vychází z přesvědčení, že etnicita představuje přirozenou a samozřejmou součást lidské existence tvořící uzavřený celek jednotné kultury a historie.²⁷ Jedním z hlavních představitelů primordialismu je Clifford Geertz, který chápe etnicitu jako podstatu všeho. Lidé mají prvotní připoutanost k tomu, co popisuje jako dar sociální existence, ať už se jedná o bezprostřední příbuzenské spojení či náboženské nebo jazykové společenství. Shody krve, řeči, zvyků a mnohého dalšího mají mocnou sílu. Obecná síla těchto prvotních vazeb a jejich typy, které jsou důležité, se liší. Prakticky u každého člověka v každé společnosti se podle něj zdá, že některá připoutání vycházejí spíše z pocitu přirozené spřízněnosti než se sociální interakce.²⁸

²⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 21-22

²⁵ JENKINS, Richard, 2008. *Rethinking Ethnicity*. 2. London: SAGE Publications. ISBN 978-1-4129-3582-1. s. 14

²⁶ HUTCHINSON, John a Anthony D. SMITH. *Ethnicity*. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-0-19-289274-4. s. 8

²⁷ ÖZKIRIMLI, Umut, 2017. *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*. 3. London: Palgrave. ISBN 978-1-137-41114-3

²⁸ GEERTZ, Clifford, 1996. *Primordial Ties*. In: Hutchinson, J., Smith, A. D: *Ethnicity*. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-289274-4. s. 40-45

Oproti primordialistickým teoriím stojí modernismus. V modernistickém pojetí je etnicita vytvářena právě prostřednictvím sociálního kontaktu. Podle antropologa Thomase Hyllanda Eriksena etnicita spočívá především v systematickém rozlišování toho, kdo jsme „My“ a kdo „Oni“ a v uvědomění si kulturních odlišností od ostatních členů.²⁹ Etnicita je alternativní formou sociální organizace a identifikace k třídě, ale je to podmíněný a proměnlivý status, který stejně jako třída může, ale nemusí být artikulován v konkrétních kontextech nebo v konkrétních časech.³⁰ Jde o sociální vztah mezi osobami, které si uvědomují svoji zásadní odlišnost od členů ostatních skupin, se kterými vstupují do kontaktu.³¹ Jednou z hlavních myšlenek je tedy sociálně konstruovaná povaha etnicity, schopnost jednotlivců oddělit se od určité etnické kultury a vytvořit si vlastní individuální či skupinovou identitu.³²

Etnicita vzniká v rámci procesu sociální diferenciaci uvnitř určité populace, na základně kterého následně dochází k rozdělení této populace na dvě odlišné skupiny nebo prostřednictvím rozšiřování hranic systému, kdy přijdou do styku do té doby oddělené skupiny.³³ Fenomény etnicity jsou nejen empiricky velmi rozmanité, ale vyznačují se jistým paradoxem. Na jedné straně existují vysoce odolná etnika, z nichž některá sledují svůj původ po několik staletí či tisíciletí. Na druhé straně lze pozorovat vzestup nových etnik a posuny v etnické identifikaci. Literatura je plná příkladů mnohonásobné identity, které zahrnují nejen mnoho různých příslušností jednotlivců k jiným druhům seskupení, jako je pohlaví, region, třída, náboženství a podobně, ale také mnoho měnících se identifikací mezi různými etniky či etnickými kategoriemi.³⁴ K vícenásobné identitě může docházet i v případě Galicijců žijících v Portugalsku, kteří přijali identitu portugalskou, stále však mohou cítit příslušnost i ke galicijskému národu, ve kterém mají například stále přetrvávající příbuzenské vazby a při návštěvě Galicie tak může být podpořena sebeidentifikace se španělskými Galicijci či Španělskem obecně.

²⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 45

³⁰ BRASS, Paul R., 1996. *Ethnic Groups and Ethnic Identity Formation*. In: Hutchinson J., Smith A. D.: *Ethnicity*. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-289274-4. s. 86

³¹ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 37

³² HUTCHINSON, John a Anthony D. SMITH. *Ethnicity*. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-0-19-289274-4. s. 9

³³ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 137

³⁴ Tamtéž, s. 7

Teorie etnicity se do jisté míry shodují s teoriemi nacionalismu, kde se taktéž obvykle rozlišují dva základní opoziční přístupy primordialistů a modernistů. Naprostá většina badatelů se však od primordialistického výkladu, že národ představuje odvěkou kategorii, distancovala.³⁵

Přestože se přístupy k etnicitě a nacionalismu podobají, je dobré mezi těmito pojmy vymezit rozdíl v definicích. Podle Eriksena mohou být některé skupiny umístěny v tzv. šedé zóně, která se nachází mezi národem a etnickou identitou. Pokud někteří členové dané skupiny chtějí a bojují za nezávislosti a ostatním naopak vyhovuje být součástí a mít práva v rámci již existujícího státu, pak se tato skupina obyvatel může jevit jako národ i etnická skupina podle toho, kdo z těchto dvou stran za ni právě hovoří. Nacionalismus a etnicita jsou spolu spřízněnými jevy, existuje však mnoho etnických skupin, které nelze označit za národ, a naopak mnoho národů, které nejsou založeny na etnickém principu.³⁶

Jedním z nejvýraznějších zastupitelů modernistického konstruktivistického přístupu je Ernest Gellner, který považuje nacionalismus za politickou doktrínu, ale také za pocit, že stát a národ musí tvořit jednotu. Nacionalisté tak chápou národ jako velkou skupinu lidí, která sdílí společnou kulturu, ve které důležitou roli hraje společný jazyk a zároveň skupinu lidí, pro niž jsou tyto společné znaky důvodem pro existenci společné politické jednotky. Gellner však nesdílí zcela klasické nacionalistické myšlenky a jejich některá základní východiska popírá. Podle něj to byl právě nacionalismus, který stál za vznikem národů, nikoliv že k tomu, aby vzniknul nacionalismus, musí nejdříve existovat národ. Chápe nacionalismus jako součást moderní průmyslové společnosti, jelikož s nástupem sociální mobility a s rostoucí důležitostí vzájemné komunikace mezi lidmi a manipulace s informacemi byla nízká kultura nahrazena kulturou vysokou, která umožnila fungování moderních společností. Národy jsou fenoménem moderní doby a nelze je označovat za přirozené a odvěké.³⁷

Problematikou nacionalismu se zabývala celá řada autorů, názory a ideová východiska mnohých z nich se však značně lišily. Jedním z těch, jehož teorie zpochybňoval právě Gellner, byl historik Elie Kedourie. Podle něj je nacionalismus doktrínou vymyšlenou

³⁵ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dilem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0. s. 21

³⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 338-339

³⁷ GELLNER, Ernest, 2003. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-7325-023-3. s. 7-51

v počátku 19. století v Evropě, která udává kritérium pro určení jednotky obyvatelstva, které mohou mít výlučně vlastní vládu, pro legitimní výkon moci ve státě a pro správné uspořádání společnosti států. Vymezuje se proti názoru, že by lidé, kteří mluví stejným jazykem, ale jejich historie a okolnosti se jinak značně rozcházejí, měli tvořit jeden stát. Nemůže-li nacionalismus poskytnout uspokojivou zprávu o minulém politickém vývoji, nemůže podle něj poskytnout ani jednoznačnou metodu, pomocí níž mohou být národy navzájem izolovány a konstituovány do suverénních států.³⁸

Benedict Anderson komentuje Gellnerův výrok „*nacionalismus není probuzení národů k sebevědomí, ale vytváří národy tam, kde neexistují*“. Poukazuje na nedostatek tohoto tvrzení v tom, že se Gellner tak moc snaží ukázat, jak se nacionalismus maskuje pod falešnou záminkou, že „vynalézání“ přirovnává k „výmyslu“ a „falši“, spíše než k „představování si“ a „vytváření“. Tím podle něj naznačuje, že existují „skutečné“ komunity, které lze postavit vedle národů. Společenství nelze rozlišovat podle jejich pravosti či nepravosti. Anderson označuje národy jako pomyslná společenství (*imagined communities*). Pomyslnými je nazývá proto, že příslušníci i toho nejmenšího národa nemají šanci většinu ostatních členů poznat nebo o nich někdy slyšet, i tak ale v mysli každého z nich existuje představa o jejich vzájemném společenství.³⁹

Paralelu mezi teoriemi nacionalismu a teorií etnicity se podle Eriksena Gellnerovi s Andersonem nepodařilo rozpoznat nebo ji alespoň neuznali a poukazuje na hlavní analogie těchto teorií. Při zaměření pozornosti na nacionalismus je zřetelné propojení mezi etnickou organizací a etnickou identitou. „*Většina nacionalismů požaduje, aby politická organizace měla etnický charakter, tedy aby reprezentovala zájmy určité etnické skupiny*“.⁴⁰

Projevy nacionalismu lze spatřit i v Galicii. Galicijský nacionalismus spočíval v existenci lingvistických, historických, kulturních a etnických prvků typických pro tento region. Revitalizace galicijštiny a její uplatnění v literatuře během konce 19. století vedly později ke stále většímu smyslu pro identitu, který předcházal vzestupu politického nacionalismu.⁴¹

³⁸ KEDOURIE, Elie, 1961. *Nationalism*. 2. London: Hutchinson&Co.Ltd. s. 9, 51

³⁹ ANDERSON, Benedict. *Imagined Communities*. London: Verso, 2006. ISBN 978-1-84467-086-4. s. 6

⁴⁰ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 167

⁴¹ FUSI, Juan Pablo. *Regionalism and nationalism in contemporary Spain*. RSA The royal society for arts, manufactures and commerce, 1994. s. 48-54

4.2 Etnická identita

Před zaměřením se na etnickou identitu je vhodné nejdříve vymežit samotný pojem identita. Ta představuje klíčový prvek subjektivní reality a vychází ze vztahu jedince a společnosti. Vytváření a formování identity je dáno sociální strukturou, která vzájemně působí s individuálním vědomím. Sociální struktura je pak zpětně ovlivňována a obměňována prostřednictvím takto vytvořených struktur. Určité struktury dávají za vznik různým typům identit, které jsou dobře rozeznatelné a v každodenním životě pozorovatelné. V tomto smyslu je možné tvrdit, že Američan má jinou identitu než Francouz a například úřední pracovník jinou než dělník apod. Typy identit jsou však výlučně sociálními produkty představujícími poměrně stabilní prvky objektivní sociální reality.⁴²

Mnoho badatelů začalo s termínem identity pracovat ve vztahu k národu. Sociolog Anthony Smith vnímal národní identitu jako jednu z mnoha, které mohou být vzájemně kombinovatelné, ať už s identitou regionální, etnickou, náboženskou či třídní. Národní identita je postavena na etnických prvcích a tvoří představy o společném prostoru, o společných tradicích a hodnotách, o společné paměti a společných zákonech. Roli v jejím utváření také hraje osobní a sociální identita, na základě kterých lze vidět, jak se daný jedinec prezentuje v sociální interakci a jak je v ní přijímán ostatními. Jiní autoři zase považují přijetí národní identity za výsledek krize identit, které jsou čas od času součástí společnosti. Podle historika Erica Hobsbawma je funkcí národní identity především to, že se díky ní národ vymezuje vůči jiným identitám, které považuje za podřazené.⁴³

Podle českého historika Miroslava Hrocha má termín národní identita v analýze národotvorných procesů své místo pravděpodobně díky tomu, že je na rozdíl od termínu nacionalismus mravně neutrální a není zatížen politizovanou žurnalistikou. Pokud je za přednost tohoto termínu považována jeho hodnotová neutralita a kombinovatelnost s jinými druhy identit, pak podle Hrocha jeho nevýhoda spočívá v tom, že nevyjadřuje moment aktivizace, který je s formováním národa spojen. Přestože však existují vůči termínu identita různé výhrady, považuje jej za jeden z použitelných analytických pojmů. Cesty tohoto

⁴² BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN, 1999. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-859-5946-1. s. 170-172

⁴³ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dilem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0. s. 37-39

termínu do historického a sociologického výzkumu byly různé, nejčastěji byl však spojován s identitou etnickou.⁴⁴

Jedním z vlivných antropologů zabývajícím se studiem identity byl Fredrik Barth, který se na konci šedesátých let podílel na změně jejího vnímání. Podle jeho tezí neexistuje mezi kulturou a etnickou identitou jakýkoliv jednoduchý a přímý vztah, čímž se výrazně odlišuje od dosavadního způsobu nahlížení, ve kterém se o skupinové identitě uvažovalo jako o dané. Danost vyplývala z příslušnosti k určité sociální skupině a kultuře. Barthův model etnicity ukazoval, že hranice mezi skupinami nejsou zdaleka tak jednoznačné, jak bylo původně předpokládáno.⁴⁵

Zásadní význam v rámci identity přikládá Eriksen ne objektivním rozdílům mezi skupinami, ale tomu, jaké mezi nimi existují vzájemné vztahy. Důležitou roli podle něj hrají kontrasty, na základě kterých se skupiny odlišují od ostatních. „*Jestliže je možné definovat sebe sama pouze ve vztahu k druhému, logicky z toho pak plyne, že identifikace je proměnlivá v závislosti na tom, ke komu ji vztahujeme*“.⁴⁶ Etnická identita označuje individuální úroveň identifikace s kulturně definovanou kolektivitou, pocit náležitosti ke konkrétní kulturní komunitě na straně jednotlivce.⁴⁷ Představuje symbolickou stránku etnicity, která odkazuje ke starobylému jazyku, náboženství, příbuzenskému systému či způsobu života. Sociální identita hraje nejdůležitější roli v momentě, kdy se zdá být ohrožena a slouží jako povzbuzení, že existuje stabilní jádro etnické náležitosti, jež jedinci dodává pocit autenticity a sebeúcty. Poskytuje určitou formu metaforického příbuzenství, představu o společném původu. Aby však etnické identity fungovaly správně, musejí být přesvědčivé pro samotné nositele a zároveň být uznány ostatními lidmi, kteří nejsou členy dané skupiny. Eriksen uvádí příklad londýnských pankáčů, kteří jestliže trvají na přesvědčení, že mají svou jedinečnou kulturu s původem v mytické minulosti, k tomu, aby měli potenciál stát se etnickou kategorií, je zapotřebí uznání i ostatních. Stejně tak Indové a Afričané pravděpodobně nepřijmou za své, pokud je někdo označí za jednu etnickou skupinu se stejným původem.⁴⁸

⁴⁴ Tamtéž, s. 37-39

⁴⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7254-925-2. s. 66

⁴⁶ Tamtéž, s. 67-69

⁴⁷ HUTCHINSON, John a Anthony D. SMITH. *Ethnicity*. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-0-19-289274-4. s. 5

⁴⁸ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 118-121

Etnické ideologie vidí svůj význam ve společných tradicích a historii a budí dojem, že etnická skupina je přirozenou součástí společnosti. Tyto ideologie tak poskytují pocit kulturní sounáležitosti a bezpečí. Etnická identita a etnická organizace, neboli etnická politika, představují dva vzájemně se doplňující projevy etnicity. Názory odborníků na to, zda je důležitější etnicita nebo organizace, se různí. Podle některých představuje nejzákladnější aspekt etnicity identita a s ní spojený pocit sounáležitosti, a že etnická organizace slouží pouze jako přenašeč kolektivního citového spojení do nových oblastí. Antropolog Abner Cohen měl na věc opačný názor. Podle něj tvoří smysl etnické identity právě etnická organizace, bez které by etnicita zmizela. Etnická soudržnost tedy vzniká až v průběhu sociálních a politických procesů. Podle některých autorů dosahuje etnicita, kterou studovali jako typ politické organizace, největší důležitosti tehdy, pokud se začne projevovat jako ekonomická a politická soutěž o nedostatkové zdroje, které všechny zúčastněné strany považují za cenné.⁴⁹

Ať už je politika identity ve své podstatě nacionalistická, etnická, náboženská či regionální, souvisí s konkrétním územím a konkrétní skupinou, má-li však dosáhnout úspěchu, je závislá také na globálním diskurzu o kultuře a právech. Přestože se politika identity v závislosti na různých podmínkách a místech liší, je možné také nalézt řadu společných rysů, na základě kterých se dá srovnávat. Z určitých aspektů lze vyvodit, že politiky identity slouží ke zveličení určitých sociálních odlišností, které jsou vnímány jako závažné a v jistém smyslu se tak snaží proměnit svět plný mnoha malých odlišností na svět tvořený několika obrovskými rozdíly, hlavně těmi, které jsou v souvislosti s národností, etnickou identitou, náboženstvím nebo územní sounáležitostí.⁵⁰

V otázkách etnicity se v praxi střetávají dva koncepty, které si vzájemně kontrastují. Tím prvním je dualistický koncept „Buď-anebo“, podle kterého může být člověk příslušníkem pouze jednoho etnického společenství a jiná varianta je prakticky nemožná. Oproti tomu stojí multikulturalistická koncepce „Nejen-ale i“, která naopak připouští příslušnost k více společenstvím a snaží se o koexistenci majoritní a minoritní složky. Na všechny kultury je tak nahlíženo jako na součást společného bohatství společnosti,

⁴⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 322-323

⁵⁰ Tamtéž, s. 348-350

ve které existuje rovnost, svoboda a solidarita.⁵¹ Koncept „Nejen-ale i“ je možné aplikovat i na menšinu Galicijců v Portugalsku, pro které může v otázce etnické identity hrát významnou roli vzájemná propojenost země jejich původu se severním Portugalskem, která jim může dávat pocit příslušnosti k oběma národům.

4.3 Jazyk a jeho role v kontextu etnicity

Jazyk bývá považován za jeden z hlavních znaků etnicity a za kulturní kapitál daného etnika. Zatímco dříve v rámci etnicko-jazykové problematiky kladen větší důraz na prvek etnicity, v současné době se pozornost výrazně přesunula na jazykovou složku. Šatava uvádí několik důvodů, které k této skutečnosti vedou. Jedním z nich je potýkání se s terminologickými problémy spojenými s chápáním pojmů jako je národ, národnost, etnická menšina apod., kterým se lze často vyhnout orientací právě na jazykové hledisko a použít termín „jazyková menšina“. Zaměření se na jazyk jako na hlavní definující znak určité společnosti umožňuje předejít i některým sporným otázkám, například o celkovém smyslu etnicity. Přes zvýšený počet etnických konfliktů od 90. let je patrné, že se nejedná pouze o úvahy. „*Při preferování jazykového hlediska je možno uvedené problémy (alespoň částečně) obejít; problematika se posouvá z mnohdy horké půdy nacionalismu na přijatelnější, méně zpolitizovanou, spíše kulturní rovinu*“.⁵²

Jednoznačná vazba etnicity a jazyka však není zcela absolutní. Jako příklad zde může posloužit Irsko, kde, přestože angličtina téměř vytlačila irštinu, která dnes hraje v jejich životech spíše symbolickou roli, nelze pochybovat o existenci Irů jako národa.⁵³ Názory na význam jazyka jakožto znaku etnicity se liší. S jistotou však lze pozorovat využívání jazyka během národotvorných procesů nejen ke komunikaci, ale též jako nástroj národní mobilizace. Pro mnoho aktérů bylo v 19. století nepředstavitelné, že by jednotný národ nebyl zároveň jednotný v jazyce.⁵⁴

⁵¹ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: 2009. ISBN 978-80-86429-83-0. s 17-19

⁵² ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. Librix.sk. ISBN 978-802-6305-170

⁵³ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: 2009. ISBN 978-80-86429-83-0. s 37

⁵⁴ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dilem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0. s. 208

Etnická společenství a jejich jazyky netvořily nikdy neměnnou a stálou hodnotu, vždy docházelo k jejich vývoji, transformaci, zrodu či zániku. Zároveň by však nebylo vhodné hodnotit akulturační a asimilační procesy pouze racionálně a utilitaristicky v těch případech, kdy menšinové populace projevují evidentní zájem a úsilí o zachování jejich vlastní svébytnosti. Zde je však důležité, aby tyto snahy nepřecházely do nenávisných projevů nacionalistických pozic.⁵⁵

Jazyková asimilace je pradávným jevem, od druhé poloviny 20. století se však jazykové posuny, změny a tzv. přerušení mezigenerační štafety na mnoha místech světa výrazně rozšířily. Rychlému snižování jazykové rozmanitosti světa se začalo postupně věnovat více sociolingvistů, kteří si začali uvědomovat naléhavost ohrožení a zániku velké části jazyků a začali na danou problematiku upozorňovat. Počet živých jazyků se v současnosti razantně snižuje a asimilační procesy působí v nejrůznějších koutech světa. Hrubým odhadem dnes existuje kolem 5000 až 7000 živých jazyků. Podle některých predikcí by jich v roce 2050 mělo již existovat pouze okolo 1000. Etnicko-jazykové snahy minulých desetiletí dokázaly, že etnická a jazyková revitalizace je možná. Otázkou tak dnes již není to, zda je zastavení asimilace a jazykového posunu reálné, ale spíše zdali je toto zastavení v konkrétní situaci určité populace vůbec žádoucí a uskutečnitelné. Někteří autoři upozorňují, že jazykové posuny nejsou otázkou pouze daného jazyka, ale že by politika měla podporovat celou kulturu, které je jazyk součástí.⁵⁶

To, že jednoznačnou vazbu mezi jazykem a etnicitou nelze brát jako absolutní, lze pozorovat i na příkladu Galicijců. Přestože je galicijština dnes využívána spíše okrajově a u Galicijců v Portugalsku dochází ke značným asimilačním procesům, nadále lze tento jazyk společně s dalšími rysy považovat za prostředek k sebeidentifikaci s galicijským národem, třebaže u některých alespoň na symbolické či historické úrovni.

4.4 Migrace

Migrace představuje proces přemísťování osob a všech živých tvorů, který je součástí vývoje po celou dobu jejich existence. Od dávných dob tvořila permanentní společenskou strategii potřebnou k získávání zdrojů obživy, vyrovnávání se s nepříznivými přírodními vlivy, řešení

⁵⁵ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: 2009. ISBN 978-80-86429-83-0. s 36-37

⁵⁶ Tamtéž, s. 40-61

společenských konfliktů a objevování nových věcí. Migrace lidské populace je prapůvodním jevem, její formy se však s časem mění.⁵⁷

Vývojovými proměnami migrace se zabýval například americký demograf William Petersen, podle kterého je tou nejstarší formou lidské migrace stěhování celých příbuzenských či etnických skupin, které byly nuceny z jejich původního území odejít v důsledku klimatických změn, nedostatku obživy nebo musely čelit atakům jiných skupin. Tato migrace, jejímž cílem bylo uchování původních životních podmínek, je označována jako konzervativní migrace. To, kam se skupiny vydají bylo určováno přírodními podmínkami, které mnohdy omezovaly cestu nepropustnými lesy, horami a dalšími překážkami.⁵⁸

Vedle dobrovolné migrace zároveň docházelo i k násilné migraci. Některé skupiny obyvatelstva byly vykořisťovány ze svých teritorií, váleční zajatci byli zavlékáni do nových prostředí a podobně. Další nové impulsy do těchto aktivit vlila koloniální politika Portugalska a Španělska na konci středověku, ke kterým se poté přidaly i jiné země jako například Holandsko, Francie, Velká Británie a další. Postupem času tak začalo docházet k vytváření vztahů celosvětové vzájemné závislosti.⁵⁹

4.4.1 Migrační teorie

Důvodů, proč lidé migrují, je nespočet a působí na ně různé aspekty, ať už politické, ekonomické, sociální, demografické či kulturní a ekologické. Příčiny migrace uchopují jednotlivé teoretické směry rozdílně. V 60. letech 20. století došlo k rozšíření teorie „push-pull“. Na jedné straně stojí „push“ faktory, které na člověka působí negativně a vypuzují jej ze země. Jedná se tedy o nepříznivé podmínky na místě, ve kterém jedinec žije. Mezi „push“ faktory může patřit například nedostatek pracovních míst, špatné podmínky bydlení, znečištěné prostředí, diskriminace, válka, přírodní katastrofy a další. „Pull“ faktory pak na druhé straně na člověka působí pozitivně a přitahují jej do cílové země. Jedinec tak odchází

⁵⁷ HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86473-83-X. s. 258

⁵⁸ PETERSEN, William. A General Typology of Migration. In: Jansen C. J. (ed.) *Readings in the Sociology of Migration*. Oxford: Pergamon Press, 1970. ISBN 08-006914-2. s. 49

⁵⁹ HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86473-83-X. s. 259

za lepšími pracovními příležitostmi, vzděláním, životními podmínkami, z bezpečnostních či rodinných důvodů.⁶⁰

Jedním z přístupů zabývajícím se vysvětlením příčin ekonomických či pracovních migrací, je neoklasická teorie, která vysvětluje migraci jako důsledek nerovnoměrného rozdělení nabídky a poptávky po pracovních silách ve světovém měřítku. Tento koncept interpretuje migraci na úrovni celé země (makrouroveň) a zároveň na úrovni jednotlivce (mikrouroveň). Makrouroveň představuje nerovnováhu v příjmech a na pracovním trhu v jednotlivých státech. Mikrouroveň pak vychází z jednotlivých aktů jedinců, kteří zvažují možné náklady a přínosy migrace.⁶¹

Z neoklasické teorie vychází koncept nové ekonomie migrace, která však na rozdíl od předchozí teorie nechápe migraci pouze na úrovni jednotlivce, ale jako proces rozhodování týkající se větších sociálních jednotek. Hlavním motivem k migraci je zde minimalizace rizik, chudoby, nejistoty apod. Ekonomické faktory pracovních trhů tak podle této teorie nehrají nejdůležitější roli v procesu rozhodování.⁶²

Teorie dvojího trhu pracuje s předpokladem, že migrace vychází z důsledku nedostatku pracovních sil v určitých odvětvích cílových zemí a z rekrutování pracovních sil v rozvojových zemích. Pohledem této teorie není důležitá nerovnost mezd, ale nedostatek pracovní síly v určitých sektorech, která pak bývají zaplňována migranty.⁶³

Migrací jako výsledkem historického uspořádání tržních vztahů v rámci globální světové ekonomiky se zabývá teorie světového systému. Ta vychází z myšlenky, že migrační pohyby nejsou jen náhodná rozhodnutí jednotlivců a skupin, ale souvisí s celkovým světovým vývojem. Kapitalistické výrobní a ekonomické vztahy vstupující do periferních oblastí mají za následek vytvoření mobilní pracovní populace, kdy se původně zemědělsky

⁶⁰ PALÁT, Milan. Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. *17. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 17th International Colloquium on Regional sciences. Conference Proceedings.* s. 710

⁶¹ MASSEY, DOUGLAS S. Social and Economic Aspects of Immigration. *Annals of the New York Academy of Sciences* [online]. 2004, [cit. 2022-03-20]. ISSN 00778923. Dostupné z: doi:10.1196/annals.1315.028. s. 206-212

⁶² MASSEY, D. S. *Causes of migration.* In: J. Rex and M. Guibernau: *The Ethnicity Reader.* London: Routledge, 1997. ISBN 978-0-745-64701-2.

⁶³ PALÁT, Dušan. *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií: Sborník příspěvků* [online]. Hustopeče: XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, 2014 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf. s. 712

zaměřené obyvatelstvo dostává za vidinou lepšího výdělků potenciální levnou pracovní silou pro další oblasti.⁶⁴

Teorie sítí představovala inovativní metodu, která zahrnuje odlišné postupy. Migrační sítě fungují na principu interpersonálních vztahů, které spojují migranty v cílových prostorech skrze příbuzenské či jiné vazby. Lidé tak díky již vytvořené síti mohou snížit vynaložené prostředky do migrace. Zároveň jim vytvořená síť v cílové zemi pomáhá usnadnit adaptaci na nové prostředí.⁶⁵

Další pohled nabízí institucionální teorie, která se nesoustředí na příčiny migrace, ale na procesy, které s ní souvisejí. Ve svém konceptu počítá s vlivem různých státních a nestátních organizací, které mají vliv na migraci a spoluutváří její prostředí. Podílejí se na zprostředkování možností, odstraňují některé překážky a usnadňují adaptaci migrantů. Zároveň z těchto migračních toků významně těží a migrace se tak sama o sobě stává trhem, na kterém mohou některé instituce prosperovat.⁶⁶

Koncem 80. let se v oblasti této problematiky začali někteří antropologové zabývat více samotným procesem migrace a životními příběhy těch, kteří migrují. To dalo za vznik novému konceptu transnacionalismu. Na základě tohoto konceptu přestala být migrace chápána pouze jako jednosměrný proces, ale jako proces vytváření a pěstování přeshraničních vztahů ať už ekonomického či sociálního charakteru. Transnacionalismus je v současnosti případ vztahů i mezi Galicií a severním Portugalskem, kteří se neustále pohybují mezi těmito dvěma destinacemi ať už z ekonomických důvodů, či z důvodu sociálních a příbuzenských vazeb. Právě identity těchto osob jsou považovány za důležité elementy transnacionální migrace, které se spoluutváření v jejich transnacionálním prostředí.⁶⁷ Migrační procesy se s rostoucí globalizací neustále prohlubují a žádnou z teorií nelze pokrýt celou komplexitu dané problematiky. Při studování migrace je tak zapotřebí kritického empirického zkoumání a jednotlivé přístupy vzájemně doplňovat.⁶⁸

⁶⁴ MASSEY, D. S. *Causes of migration*. In: J. Rex and M. Guibernau: *The Ethnicity Reader*. London: Routledge, 1997. ISBN 978-0-745-64701-2. s. 263

⁶⁵JENNISSSEN, Roel. *European Journal of Population/Revue européenne de Démographie*[online]. [cit. 2022-03-20]. ISSN 01686577. Dostupné z: doi:10.1023/A:1023390917557. s. 171-198

⁶⁶ MASSEY, D. S. *Causes of migration*. In: J. Rex and M. Guibernau: *The Ethnicity Reader*. London: Routledge, 1997. ISBN 978-0-745-64701-2. s. 265

⁶⁷ SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2007. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-136-9. s. 105

⁶⁸ PALÁT, Dušan. *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií: Sborník příspěvků*[online]. Hustopeče: XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, 2014 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf. s. 712-713

Při pohledu zpět do historie 20. století docházelo v Evropě kromě ekonomické migrace i k politické migraci, jejíž hlavními důvody byla celková nestabilita způsobená válkami. Jedním z těchto případů je i migrace Galicijců do Portugalska během občanské války ve Španělsku, kdy mnoho obyvatel přecházelo na druhou stranu hranice, aby se ukryli před hrozícím nebezpečím či našli lepší ekonomické podmínky pro život.

4.5 Asimilace a integrace etnických menšin

V důsledky migrací dochází ke střetu různých etnických skupin a jejich kultur. Asimilace a integrace představují možné výsledky kontaktu mezi minoritou a majoritou, tedy adaptaci menšin na většinová společenství. Nejdříve bude tedy představen pojem menšina. Existuje mnoho definic etnické menšiny a nelze tak vytyčit pouze jednu ideální. Samotný pojem menšina představuje relativní koncept v závislosti na rozsahu i formě organizace celkového společenského systému. Podle Eriksena lze etnickou menšinu definovat jako skupinu, která není nejen co do počtu, ale ani politicky v převaze a existuje jako etnická kategorie.⁶⁹ Šatava označuje pojem etnická menšina jako mnohovýznamový a vágní, který je používán jako pomůcka a zastřešující termín při rozlišování různých typů etnických společenství.⁷⁰

Neexistuje žádná mezinárodně dohodnutá definice toho, které skupiny tvoří menšiny a při jejich vymezení je třeba zohlednit jak objektivní faktory, tedy existenci společné etnicity, jazyka či náboženství, tak subjektivní faktory, kdy se sami jedinci identifikují jako členové dané menšiny. K široce přijatelné definici je obtížné dospět také z důvodu velmi rozmanitých situací, ve kterých různé menšiny žijí. Někteří žijí v přesně vymezených oblastech, jiní mohou být rozprostřeni po celé zemi. V důsledku různých situací je tak těžké dosáhnout uceleného rámce. V nepřehledném množství definic týkajících se etnických menšin však bývá často užívána definice Francesca Caporitiho, spolupracovníka Subkomise OSN pro prevenci diskriminace a ochranu menšin, která vznikla v roce 1977. Popisuje minoritu jako početně nižší skupinu populace daného státu, která se oproti většinovému společenství nachází v nedominantním postavení a jejíž příslušníci mají etnické, náboženské nebo lingvistické charakteristiky odlišující se od ostatního obyvatelstva a projevuje, byť třeba jen implicitně, úsilí a smysl pro zachování své kultury, náboženství, společných tradic

⁶⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6, s. 339

⁷⁰ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: 2009. ISBN 978-80-86429-83-0. s. 31

či jazyka.⁷¹ Pojem menšina tak představuje relativní pojem a ve vědeckém diskurzu již neobstojí definice, že menšina představuje pouze početně slabší skupinu. Menšiny lze chápat ve vztahu k určité národní většině a jedno bez druhého neexistuje. O tom, že menšina nemusí být nutně početně menší svědčí například i situace v Africe v letech apartheidu, kdy to byla právě početně nižší skupiny bílých obyvatel, kteří definovali národ a utlačovali původní obyvatelstvo.

Přechod z tradiční společnosti na novověkou a její modernizace vytvořila pro skupiny označované jako etnické menšiny novou situaci. Ve vztahu k nim dnes státy volí jednu nebo více ze tří hlavních kategorií. Jednou z možností je situace, kdy stát trvá na asimilaci těchto skupin. Může tak po nich vyžadovat, aby přestali používat své provinční jazyky, které je odlišují a začali se postupně identifikovat s většinovou společností. Přestože mnoho lidí vnímá asimilační politiku jako vhodný nástroj k dosažení rovných práv a zlepšení sociálního postavení, podle Eriksena může často způsobovat utrpení a ztrátu důstojnosti, protože menšiny jsou tímto způsobem přesvědčovány, že jejich tradice a zvyklosti jsou bezvýznamné. Úspěšná asimilační politika nakonec vede k zániku daných menšin. Proces asimilace může být vynucený i dobrovolný. V některých případech je však cesta úplné asimilace pro danou menšinu téměř nemožná. Jako příklad uvádí Eriksen černochoy ve Spojených státech amerických, kteří nebyli doposud zcela asimilováni zejména z důvodu barvy kůže, která se stává charakteristickým etnickým rysem bez ohledu na to, zda jej sami černoši zdůrazňují či nikoliv. Řada osob se tak stala oběťmi etnických klasifikací, přestože je sami nepodporují a nestojí o ně.⁷²

Jiný způsob, který může stát zvolit, je cesta nadvlády neboli segregace a s tím spojené fyzické vyloučení menšiny z většiny. Ideologie segregace často zastává názor, že míchání kultur je škodlivé a zdůrazňuje důležitost udržování hranic. V tomto kontextu lze vždy hovořit o mocenské asymetrii. Segregační princip lze sledovat i v mnoha severoamerických městech, kde sice segregace není nutně výsledkem státních politik, ale za její příčinou stojí

⁷¹ United Nations Human Rights. Office of the high commissioner: *Minorities under international law* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

⁷² ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 201-202

kombinace třídních rozdílů, které vznikají na etnickém základě, z etnické dichotomizace a menšinového stigmatu.⁷³

Nejméně jasným typem výsledného vztahu mezi majoritou a minoritou je podle Hirta a Jakoubka integrace, která má představovat jakýsi kompromis mezi segregací a asimilací, tedy zachování symbolické hranice mezi menšinovým a většinovým společenstvím a zároveň zrovnoprávnění jejich členů.⁷⁴ V americké literatuře týkající se migrací se pojem integrace příliš často nevyskytuje a bývá zastoupen pojmy akulturace, asimilace a adaptace. Jde však o postupné začlenění menšin do různých oblastí společenského života v již existujících sociálních strukturách při částečném zachování svých určitých specifík. Na různých úrovních se tak začleňují do socioekonomického, kulturního, právního a politického systému většinové společnosti.⁷⁵

Většina vztahů mezi majoritou a minoritou ve skutečnosti vykazuje kombinaci prvků ze všech tří kategorií segregace, asimilace a integrace. K asimilaci může docházet na individuální úrovni a někteří jednotlivci se mohou přizpůsobit většinové etnické identitě i v případě, že v dané společnosti převažují segregáčnické tendence.⁷⁶ Politické ideologie týkající se vztahů majority a minority jsou na různých místech zcela odlišné. Někteří by nejraději zcela zavřeli hranice a vyloučili dosavadní menšiny na daném území, druhá strana se snaží směřovat někde mezi dva protipóly asimilace a integrace.⁷⁷ Při studiu těchto vztahů se v některých případech nedá zcela vyhnout analýze moci a mocenské nerovnováhy. Majorita vlastní kromě politické moci také určitý symbolický kapitál, na základě kterého definuje kulturní rámec potřebný pro životní dráhu. Následkem toho mohou být příslušníci určitých menšin znevýhodněni například v pracovním prostředí či v jiných souvislostech, kde nedochází k ocenění jejich přirozených dovedností. Příkladem zde může být somálský uprchlík, který hovoří čtyřmi jazyky a mohl by tak být považován za vysoce

⁷³ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-053-7. s. 201

⁷⁴ HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86473-83-X. s. 66

⁷⁵ JÁNSKÁ, Eva. *Geografické rozhledy: Menšiny*. Na pomoc škole: Menšiny v pojmech, 2008. s. 17

⁷⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6, s. 343

⁷⁷ HOFSTEDÉ, Geert a Gert Jan HOFSTEDÉ. *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-861-3170-X

kvalifikovaného. V Německu však bude mít problém, pokud jsou těmito jazyky somálština, svahilština, amharština a arabština.⁷⁸

Galicijcům žijícím v Portugalsku naopak život v prostředí majoritní portugalské společnosti usnadňuje mnoho společných rysů. Na základně jazykových a kulturních spřízněností a s tím spojenými asimilačními procesy jsou podmínky v pracovním prostředí i dalších oblastech vyrovnané.

⁷⁸ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6, s. 343

5 Vlastní práce

5.1 Historie Portugalska v souvislosti s Galicií

Portugalsko patří k etnicky nejvíce homogenním státům Evropy. Přesto se zde nachází některé méně početné menšiny, mezi které patří právě Galicijci. Portugalsko a Galicie sdílely společné dějiny, a i po jejich rozdělení si země zůstaly vzájemně blízké. Na základě historicky sdílených rysů lze pochopit některé pozdější vývojové události mezi vztahy zejména severního Portugalska a Galicie.

Předtím, než se o Portugalsku a Galicii dalo hovořit jako o územích tak, jak vypadají dnes, prošel si Pyrenejský poloostrov rozsáhlým vývojem, během kterého se zde vystřídalo mnoho kmenů. Zde, na rozdíl od zbytku kontinentální Evropy, kde se mohly libovolně toulat po rozlehlých oblastech, byly tyto kmeny omezeny na prostor obklopený mořem, na kterém museli koexistovat s ostatními. V některých oblastech zůstaly tyto kmeny od sebe odděleny a zachovaly si individualitu, jejíž stopy stále přetrvávají, jinde došlo k jejich sloučení a vznikly smíšené kultury.⁷⁹

Během doby železné byla portugalská kultura pravidelně obohacována o nové národy a myšlenky z vnějšího světa Evropy, Středomoří a Afriky. Portugalsko bylo výrazně ovlivněno příchodem Keltů, kteří zde hledali příležitost k usazení svých kmenů. Především právě v severním Portugalsku, které Keltové osídlili, lze vidět pozůstatky jejich kultury jako je například organizace zdejších vesnic. Podle keltského kmene Kalaiků sídlících na severu vznikl také název pro pozdější Galicii. Keltové se také výrazně podíleli na uměleckém vlivu a jejich hudební tradice založené na dudách se nesly věky. Do pobřežních oblastí přinesli kolonizační vlivy námořní obchodníci z fénických měst v Levantě. Fénické námořníky později vystřídali Řekové a Kartáginci, kteří zanechali svůj vliv na pobřeží Atlantiku a v přístavech. Největšími kolonizátory portugalského starověku však byli Římané, kteří kolonizovali jak vnitrozemí, tak pobřeží. Vzhledem k dlouhé a intenzivní římské kolonizaci došlo k polatinizování jazyka lidu. Pozdější germánská invaze měla vliv hlavně na území dnešní Galicie a severu Portugalska. Skupina přistěhovalců vytvořila v 5. století království, jehož hlavním městem byla Braga. Nejvýraznější germánské dědictví, které přežilo, bylo posílení křesťanství. Nové středomořské náboženství se do Portugalska začalo šířit

⁷⁹ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 19

v pozdních římských dobách, ale právě germánská knížata ho oživila. Město Braga na severu Portugalska se stalo prvním biskupstvím Portugalska.⁸⁰

Následovalo 500 let islámské nadvlády, která vedla ke konverzi velké části Portugalska. Ze starých římských chrámů se staly nové mešity. Křesťanské a židovské menšiny byly sice tolerovány, ale islám se stal náboženstvím lidí. Jediné místo, kde křesťanství částečně přežilo islámskou nadvládu, bylo právě severní Portugalsko, kde byl germánský vliv nejsilnější a dokázali tak zde v některých částech uchovat křesťanskou tradici. V muslimském Portugalsku zůstal lidový jazyk latinský, mnoho termínů však bylo přebráno z arabštiny.⁸¹ Jižní hranicí starověké Gallaecie byla řeka Douro, velká část území severně od této řeky však připadla během 8. století muslimům. To, co zůstalo pod křesťanskou kontrolou se nadále nazývalo Gallaecia, ale tvořilo jen malou část jejího starověkého jmenovce. Jižní hranice Gallaecie se však postupně prodlužovala, až se do 10. století začalo toto jméno vztahovat na celou oblast na jih až po řeku Mondego. Poté se název zformoval na dnešní Galicii a omezil pouze na severní hranici této oblasti. Ve stejné době se oblast mezi řekou Minho a Douro stala známou jako „Portucale“. Pozdější změnou některých okolních území došlo k jejich spojení s oblastí Portucale a vzniklo „condado Portucalense“ neboli hrabství Portugalska.⁸²

⁸⁰ BIRMINGHAM, David. *A Concise History of Portugal*. 3rd ed. Cornwall: Cambridge University Press, 2018. ISBN 978-1-108-43955-8. s. 11-16

⁸¹ Tamtéž, s. 17

⁸² DISNEY, A. R. *A history of Portugal and the Portuguese empire: From Beginnings to 1807 Volume 1: Portugal*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-052-1603-973. s. 70-72

Obrázek 1 Condado Portucalense

Zdroj: Alea⁸³

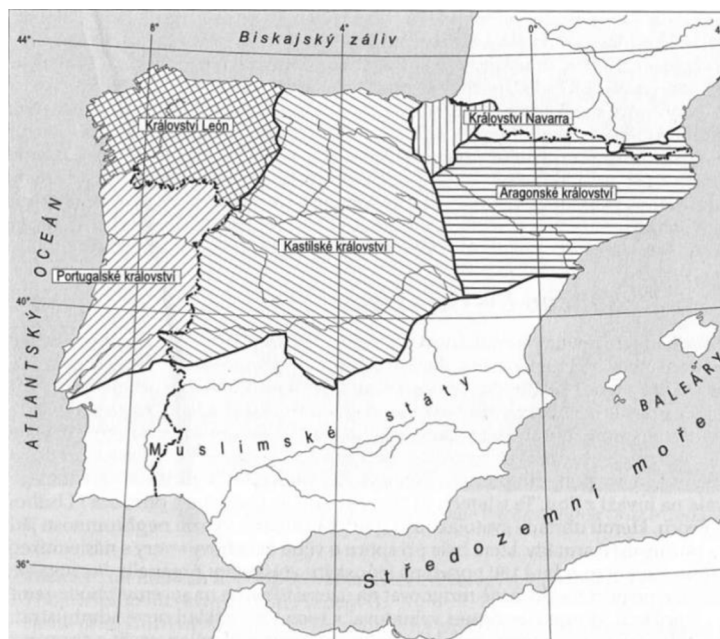
5.1.1 Portugalsko jako nezávislé království

Z portugalského hrabství vedly určité události a nepokoje během 12. století ke vzniku Portugalska jako nezávislého království a jeho víceméně současných hranic dosáhlo v polovině 13. století. Nezávislost Portugalska také administrativně určila jižní hranici Galicie. Portugalsko nikdy předtím nebylo uznávanou politickou entitou. Neexistoval žádný jazyk společný a exkluzivní pro jeho obyvatele, žádné povědomí o výrazné sdílené tradici. Vznik království dává smysl v kontextu určitého politického vývoje, který úzce souvisí s reconquistou ve 12. století. Ke vzniku Portugalska také významně přispěla rostoucí populace statných prostých občanů, kteří většinou pocházeli z Minha a Galicie. Z těchto oblastí přišla většina křesťanských osadníků, kteří znovu osídlili například údolí Douro v 9. a 10. století. Tito osadníci vytvářeli samostatné komunity, jejichž růst postupně zvyšoval

⁸³ *NUVEM DO ACASO: OS PRIMEIROS CONDES PORTUCALENSES* [online]. 2012 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://alea.blogs.sapo.pt/3229.html>

kulturní a jazykovou soudružnost.⁸⁴ Královské hlavní město bylo nejdříve založeno v silně opevněném městě Guimarães, nedaleko arcibiskupské Bragy. V polovině 12. století se pak Portugalsko posunulo na jih a přesunulo hlavní město nejprve do Coimbrы a poté do Lisabonu.⁸⁵

Obrázek 2 Iberský poloostrov kolem roku 1170

Zdroj: KLÍMA⁸⁶

Na počátku 14. století již existovala jedna z klíčových složek portugalské národnosti. Byl to národní jazyk, jehož mluvenou a psanou formu užívali v celé zemi. Portugalština vznikla jako složený jazyk z původní galicijsko-portugalštiny, od které převzala strukturu i většinu slovní zásoby. Fyzická hranice s Kastilií zůstávala zcela propustná. Šlechtici měli zájmy na obou stranách, některé pravomoci ji přesahovaly a na severu měli Portugalci a Galicijci mnoho společného.⁸⁷

⁸⁴ DISNEY, A. R. *A history of Portugal and the Portuguese empire: From Beginnings to 1807 Volume 1: Portugal*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-052-1603-973. s. 70-73

⁸⁵ BIRMINGHAM, David. *A Concise History of Portugal*. 3rd ed. Cornwall: Cambridge University Press, 2018. ISBN 978-1-108-43955-8. s. 18

⁸⁶ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 49

⁸⁷ DISNEY, A. R. *A history of Portugal and the Portuguese empire: From Beginnings to 1807 Volume 1: Portugal*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-052-1603-973. s. 95-97

5.1.2 Unie se Španělskem

Po mnoho let před rokem 1580 směřovalo Portugalsko k politické hispanizaci. Kastilie, která byla mnohem větší a lidnatější, patřila mezi jednu z evropských velmocí. S rostoucími problémy Portugalska rostla také tendence považovat vše kastilské za příkladné. Velký vliv na portugalskou elitu měla také kultura kastilského dvora a většina tehdejších spisovatelů mluvila a psala kastilsky. Tehdejší panovník Filip I. (ve Španělsku Filip II.) požadoval Portugalsko, které považoval za své právoplatné dědictví a díky kterému také mohl značně posílit vůči ostatním zemím. V roce 1580 byl Filip prohlášen za krále a byla na něj převedena formální kontrola nad všemi portugalskými pevnostmi.⁸⁸ Důsledky spojení obou korun se zpočátku jevily kladně. V letech 1582-1590 došlo například ke zrušení pohraničních celnic mezi Portugalskem a Kastilií a tím došlo k rozšíření obchodní činnosti, které zahrnovaly i spojení mezi galicijskými a portugalskými přístavy. Filip I. respektoval portugalská specifika, s jeho smrtí však veškerý kulturní rozmach skončil a do Portugalska přišlo těžké období neúrody a hladu.⁸⁹

V roce 1640 došlo ke vzpouře Portugalců, za kterou stála ekonomická krize 17. století. O obnově portugalské nezávislosti mělo rozhodnout vojenské měření sil se Španělskem, které bylo v tu dobu v otevřené válce s Francií a bylo tak z části oslabené. Portugalsko nezávislost opět získalo. Toto šedesátileté období bývá nazýváno jako „Domínio filipino“, během kterého vládli zemi španělští Filip II., III. a IV. Mnoho Portugalců tato desetiletí označuje jako „španělské zajetí“.⁹⁰ Portugalskem získaná nezávislost však nebyla stabilní. Snažili se tak hledat spojence v ostatních zemích, jako je Francie a Velká Británie, aby posílili proti Španělům, kteří se po uklidnění válek s Francií opět soustředili na dobytí Portugalska. To však díky velkým spojenectvím španělský nátlak ustálo a v roce 1668 bylo Španělsko poraženo a definitivně uznalo portugalskou nezávislost.⁹¹

V tomto válečném období byla Galicie převážně druhotným polem operací, až na poslední etapu od roku 1665, kdy se stala hlavním dějištěm války. Portugalci pod

⁸⁸ DISNEY, A. R. *A history of Portugal and the Portuguese empire: From Beginnings to 1807 Volume 1: Portugal*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-052-1603-973. s. 192-195

⁸⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 179

⁹⁰ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 75

⁹¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 191-202

francouzským vedením ohrožovali celý jih galicijské provincie s cílem zmocnit se přístavu Vigo. Plenění zemí bylo zastaveno galicijskými jednotkami a na galicijské hranici začalo panovat jakési tiché příměří a v posledním roku války na tomto území prakticky vládl mír. Přestože hranice mezi Galicií a Portugalskem během tohoto válečného konfliktu hrála po celou dobu kromě poslední fáze spíše sekundární roli, důsledky, které toto období přineslo, byly zatěžující jak pro galicijský lid, tak pro jejich již tak omezené ekonomické zdroje.⁹²

5.1.3 Události 18. století

Během vlády Josefa I. v letech 1750-1777 docházelo k podpoře ekonomického rozvoje. Významnou roli v zásadních změnách hrál ministerský předseda markýz Pombal. Ten k uspíšení pokroku potřeboval postupovat rázně a získat tak veškerou moc. Do reformního osvícenského ruchu zasáhla v roce 1755 velká katastrofa v portugalské historii, zemětřesení, které otřáslou celou Evropou. Podle dobového anonymního zdroje tehdy v Lisabonu zahynulo 25-30 tisíc lidí ze 100 000 obyvatel. Neštěstí využil Pombal ke svému vyniknutí. Období, kdy se z trosek stavěl moderní Lisabon, využil ministr k likvidaci svých šlechtických odpůrců. Během tohoto období docházelo v zemi k mnoha reformám. Velké změny a zkvalitnění pocítilo například školství, které bylo do té doby nedostatečné. Přes všechny demonstrace síly a prosperity však v zemi vzrůstalo napětí, které bylo vyvolané příliš velkými a rychlými změnami. V roce 1777 byl Pombal zbaven všech jeho funkcí, čímž skončilo i krátké a nepřilíš klidné období cílevědomého přibližování vyspělé Evropě.⁹³

5.1.4 Napoleonova invaze

Na konci 18. století vedla řada událostí k vypuknutí Francouzské revoluce. Portugalsko se rozhodlo spojit s Anglií a Španělskem. Později však Francie vyhlásila válku Španělsku a zároveň usilovala o pokračující neutralitu Portugalska, aby mohla nadále využívat pro ně velmi důležitý Lisabonský přístav. V roce 1795 Španělsko požádalo o mír s Francií, který byl vyjednaný bez vědomí spojeneckého Portugalska.⁹⁴ Na to byl později vyvíjen nátlak, aby

⁹² CASTILLA SOTO, Josefina a Ana María CUBA REGUEIRA. La aportación de Galicia a la Guerra de Secesión de Portugal (1640-1668). *Espacio Tiempo y Forma. Serie IV, Historia Moderna* [online]. 1996, (9) [cit. 2022-03-19]. ISSN 1131-768X. Dostupné z: doi:10.5944/etfv.9.1996.3339. s. 231-242

⁹³ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 215-227

⁹⁴ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 94-96

vypovědělo své spojenectví a Anglií a uzavřelo mír s Francií pod záminkou vyhlášení války Španělskem. Přes snahy o utlumení vydírání Španělsko oficiálně vyhlásilo v roce 1801 Portugalsku nepřátelství a vojska vstoupila na portugalské území. Po úplném kolapsu portugalské obrany byla o měsíc později podepsána mírová dohoda, ve které se Portugalsko zavazovalo uzavřít své přístavy anglickým lodím.⁹⁵

Přes další silné vlivy Francie sám Napoleon v roce 1804 uznal portugalskou neutralitu, čímž byl do země nakrátko vnesen pocit bezpečí. Válka se však začala rozšiřovat po celé Evropě a několik dalších událostí uvrhlo Portugalsko zpět do nebezpečí. V roce 1807 podepsala Francie spolu se španělskými diplomaty smlouvu, která měla Portugalsko vymazat z mapy Evropy a likvidaci země zahájil Napoleon bezodkladně. Začala tak dlouhá francouzská invaze, která skončila v roce 1811. Další roky se Portugalsko nacházelo pod britskou okupací, která vyústila v úspěšnou liberální revoluci v roce 1820.⁹⁶

Napoleonova invaze se týkala i Galicie, do které v roce 1809 vstoupily dvě jeho armády při pronásledování britských jednotek. Snaha Galicijců o povstání byla krutě trestána vražděním, znásilňováním a ničením jejich země. Znovudobývání svých měst a povstalectví Galicijců se Francie snažila definitivně potlačit, byla však nakonec poražena galicijskou silou, která byla složena ze špatně vyzbrojených civilistů bez vojenského výcviku, za to ale s obrovským zápalem. Šest měsíců trvající invaze, která skončila vítězstvím Galicijců ohromila svět a ukázala, že pro obranu své domoviny dokázali jakožto nezkušení vůdci zvítězit nad dokonalými generály z Francie.⁹⁷

5.1.5 První republika

Politické události 19. století vedly k občanské válce, která trvala 10 měsíců. Nakonec byla ukončena podepsáním konvence v roce 1847. Už tak narušený stav země se dále zhoršoval. Nespokojenost nadále vířila, i když všichni toužili po ukončení politického zmatku, který od dob francouzské okupace trval neustále.⁹⁸

⁹⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 235

⁹⁶ Tamtéž, s. 237-259

⁹⁷ ROLLAND, Eduardo. *La Voz de Galicia: Por qué Napoleón fue derrotado en Galicia* [online]. Vigo, 2019, 2019 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/vigo/vigo/2019/06/30/napoleon-derrotado-galicia/0003_201906V30C4991.htm?fbclid=IwAR1b2gznOdo0ZsEvjvNsl1TnE3V5iySkI6Yf7YT0PPdxXES7oTHhqmefyo

⁹⁸ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 113-117

Republikánská revoluce v Portugalsku se odehrála v roce 1910. Cesta k demokracii však nebyla zcela jednoduchá a docházelo k neustálému střídání vlády. Mezi sociálními základy a politickými vrcholy začala vznikat stále se zvětšující propast. To způsobovalo třenice, na základě kterých se objevilo několik frakcí, které uzavřely spojení s vojenskými nebo revolučními skupinami. V srpnu 1911 byla schválena prvorepubliková ústava, která byla silně parlamentní a demokratická. Přestože první republikánská administrativa vytvořila určitou pokrokovou legislativu, brzy došlo ke zklamání těch, kteří do ní vkládali určité naděje. Portugalsko nezaznamenalo žádné ekonomické zlepšení ani zlepšení životní úrovně obyvatelstva. Zároveň došlo k výraznému zvýšení počtu emigrujících.⁹⁹

Ekonomické potíže, které byly pro republiku od první chvíle velkým problémem, se odrážely v mnoha oblastech. 28. května 1926 byl ve městě Braga vypracován akční plán, který se setkal s podporou armády. Vojenské zřízení na severu země nemělo v úmyslu pouze svrhnout dosavadní demokratickou vládu, ale zároveň požadovalo nahrazení stávajícího systému parlamentních stran národní nestranickou vládou. Prezentovali se tak jako „národní revoluce“. Tento výraz se měl stát heslem v propagandě následujícího režimu. Avšak kromě jasné vize o udržení práva a pořádku, neměl nový režim zcela jasně nastavený program a v únoru 1927 členové bývalých stran spolupracující s jinými vojenskými jednotkami podnikli povstání v Lisabonu a Portu. Na základě protestů byla činnost těchto politiků zcela potlačena, mnoho z nich bylo zatčeno, někteří byli dokonce deportováni do jiných míst. Tato vojenská diktatura zůstala v platnosti až do roku 1933.¹⁰⁰

Portugalská finanční krize však zesílila a tehdejší generál Carmona pozval Antónia de Oliveiru Salazara, profesora politické ekonomie v Coimbre, aby mu pomohl současnou krizi vyřešit. V roce 1932 se Salazar stal premiérem Portugalska a jeho inaugurační projev odrážel jeho silnou a tvrdou osobnost. „*Vím velmi dobře, co chci a kam jdu, ale nelze po mě chtít, abych to splnil za několik měsíců.*“¹⁰¹

Mezitím v tomto období došlo k progresivnímu růstu galicijsko-portugalských vztahů. V roce 1916 vznikla galicijská nacionalistická organizace „Irmandades da Fala“, která se podílela na rozvoji politické a kulturní aktivity v Galicii a začala pracovat na koexistenci

⁹⁹ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 116-117

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 118-119

¹⁰¹ Tamtéž, s. 118-119

Portugalska a Galicie v širším rámci, neboť vnímala jejich historickou provázanost. Období největší intenzity vzájemného vztahu v tomto období trvala zhruba do 30. let 20. století.¹⁰² Snahy galicijských obrozenců na přelomu 19. a 20. století vedly kromě obnovení psané formy galicijštiny také k předložení návrhu statutu autonomie Galicie, který byl předložen a odhlasován v roce 1963. Kvůli španělskému převratu a vypuknutí občanské války téhož roku však nemohl být implementován a k jeho schválení poté došlo až v roce 1981.¹⁰³

5.1.6 Druhá republika

Prvním Salazarovým cílem bylo odstoupení od předchozí vojenské diktatury na základě návrhu nové ústavy, která byla následně schválena v březnu 1933. Společně s touto ústavou byla nastolena éra Nového státu, tzv. „Estado Novo“. V tomto dlouhém období, které trvalo 42 let, v zemi dominovali v podstatě dva lidé. V letech 1932 až 1968 to byl Salazar, od roku 1968 do roku 1974 pak Marcelo Caetano. Země se během této doby možná dostala do určité politické stability, avšak za poměrně vysokou cenu.¹⁰⁴

Salazarovo katolické vyznání a východiska se získáním moci ustupovaly do pozadí. Přestože upřednostňoval tiché úřadování v ústraní, začala se projevovat jeho jistá bezohlednost vůči neúspěšným a slabým a nenávisť vůči lidem, které považoval za nepřátele. Salazar vždy stál za protikomunistickým směrem vývoje. Dával si za cíl zničit zbytky republikánského chaosu, nahradit vojenskou diktaturu všeobjímajícím autoritativním systémem a minimalizovat obrovské dopady hospodářské krize. Toho všeho bylo podle něj možné dosáhnout pouze vytvořením zcela nového systému moci propojujícího politické, hospodářské a ideologické instituce do pevně řízeného celku.¹⁰⁵

Režim se vyznačoval nepružností zcela autoritářského státu. Tvrdé represe vyvíjela politická policie, zejména při jednání s členy komunistické strany nebo s těmi, kteří byli přidruženi k dělnickým organizacím. Po celé období přetrvávala cenzura tisku, která bránila jakékoliv svobodné diskuzi o vládních rozhodnutích. Žádný pokus o založení politické

¹⁰² PAZOS JUSTO, CARLOS. Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX. *AS IRMANDADES DA FALA NO SEU TEMPO: PERSPECTIVAS CRUZADAS* [online]. Consello da Cultura Galega, 2021. [cit. 2022-03-19]. ISBN 9788417802288. Dostupné z: doi:10.17075/iftpc.2021.015. s. 473

¹⁰³ O'ROURKE, Bernadette. Conflicting values in contemporary Galicia. *International Journal of Iberian Studies* [online]. 2003, [cit. 2022-03-19]. ISSN 1364-971X. Dostupné z: doi:10.1386/ijis.16.1.33/0. s. 33-48

¹⁰⁴ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 138

¹⁰⁵ KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6. s. 86-87

strany nebyl povolen. Tzv. „tajné společnosti“ byly zakázány v roce 1935. Místní odbory byly přísně kontrolovány a postrádaly jakékoli řádné zastoupení na národní úrovni. Dělnická opozice vytvářela tajné organizace, z nichž téměř všechny byly řízeny komunistickou stranou, která nadále fungovala, i když nelegálně.¹⁰⁶

Mezi ostatními autoritativními režimy Evropy i Ameriky se ten Salazarův vyznačoval mnoha odlišnostmi. Diktátoři dychtili po válce, Salazar byl však spíše pilný úředník, který toužil po míru a často se raději uchyloval k rozumové argumentaci a k realizaci svých vizí si rád zval intelektuály či univerzitní vzdělance. V ideově rozdělené době však vnímal dvě cesty společenské praxe, tedy chaos nebo řád. Zažil demokracii jako chaos, proto si zvolil cestu osobní diktatury jako jediné možnosti k zajištění sice strohého, ale podle něj bezpečného pořádku.¹⁰⁷

Další vlnu nedůvěry způsobilo neoficiální sympatizování Salazarovy vlády s Francem, tehdejším španělským diktátorem. V období občanské války ve Španělsku dodávaly portugalské továrny frankistům nejrůznější zbraně. Přístavy, letiště i telefonní linky byly Francovi a jeho straně zcela k dispozici. Válka v sousední zemi představovala nebezpečí, na druhou stranu však poskytovala příležitost pro další upevnění kázně a dohledu. Před mocnostmi muselo Portugalsko hrát neutrální roli, a tak odcházeli Francovi pomáhat „dobrovolníci“. Během konfliktu sloužila španělsko-portugalská hranice Francově straně. Španělské republikány, kteří chtěli uprchnout nebo byli vyhoštěni, čekala v Portugalsku v lepším případě deportace, v horším zastřelení pohraničními složkami.¹⁰⁸

Na galicijsko-portugalských hranicích se během období uzavřených dohod o zajetí vyhnanců nacházely venkovské oblasti, ve kterých existovala zvýšená solidarita a ochota ukrývat sousedy, kteří byli sledováni a utíkali před režimem. Mnoho Galicijců tak přecházelo do sousedního Portugalska jak do venkovských oblastí, tak i do větších měst, kde hledali nové pracovní příležitosti.¹⁰⁹

Salazar se udržel při moci až do roku 1968, kdy již nebyl po úrazu způsobeným pádem ve své rezidenci schopen pracovní činnosti. Po 40 letech osobní diktatury vystřídal Salazara

¹⁰⁶ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 140

¹⁰⁷ KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6. s. 96-97

¹⁰⁸ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 382

¹⁰⁹ CAMPOS, Xaquín S. Rodríguez. Transnationalism between Galicia and Northern Portugal: An Emerging Cosmopolitanism. *Sociology Mind* [online]. 2017, 07(04), 133-153 [cit. 2022-02-27]. ISSN 2160-083X. Dostupné z: doi:10.4236/sm.2017.74010

právník Marcello José Neves Caetano, který byl považován za následovníka starého režimu. Očekávaly se od něj však rozsáhlé reformy.¹¹⁰ Caetano se rozhodl jít cestou „evoluce v rámci kontinuity“, aby došlo ke změně bez narušení systému. Pod jeho vládou došlo k určitému zrychlení hospodářského růstu, země se více otevřela zahraničním investicím, restriktivní politiky v průmyslu byly ukončeny. Byla to však pokračující koloniální válka, která měla stát za svržením „Nového státu“. Organizace spojených národů nadále opakovala opozici vůči portugalské koloniální politice. Nespokojenost mezi armádou vyvrcholila „hnutím ozbrojených sil“, které vedli mladí armádní důstojníci.¹¹¹

Tzv. Karafiátová revoluce způsobila v roce 1974 převrat, který umožnil přechod k nové demokratické formě vlády. Povstalecká akce se setkala s velkou podporou a sympatiemi občanů, kteří vycházeli do ulic a vkládali vojákům do hlavní samopalů karafiáty. Lisabon byl zaplněn davy civilistů, kteří se chtěli společně s vojáky podílet na převratu. Masové demonstrace donutili přední představitele režimu vzdát se. Převrat tak vítězně skončil a salazarismus, ani jeho pozdější „marcelistická“ inovace nenašly po mnoha letech podporu v žádné sociální vrstvě.¹¹²

Výhody „Nového státu“ a jeho dopad na společnost zůstávají předmětem debaty bez jednomyslného verdiktu. Někteří jej odsoudili jako odpornou éru s neopodstatněnými autoritářskými omezeními uvalenými na společnost, která nemá demokratickou svobodu jednání, jiní tento režim považovali za nezbytnou a plodnou fázi ve vývoji portugalské společnosti.¹¹³

5.1.7 Třetí republika

Karafiátová revoluce z roku 1974 ukončila éru postsalazaristického režimu a místo Portugalska ve světě se začalo pomalu měnit. Po třech a půl stoletích také došlo k obnovení užších vztahů se Španělskem. Nové vztahy s nejbližším sousedem však byly jen jedním z přelomů 80. let. Nejvýraznějším rokem změn v porevolučním Portugalsku byl rok 1986, který znamenal konec deseti let „zkušební“ demokracie a který přinesl nové ekonomické

¹¹⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 434-435

¹¹¹ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 125

¹¹² KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4. s. 445-449

¹¹³ SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9. s. 126

výzvy a příležitosti. Vstup Portugalska do Evropské unie v roce 1986 byl považován za zpečetění demokratické vážnosti a přinesl řadu viditelných změn.¹¹⁴

V polovině 90. let 20. století však skončila přechodná fiskální privilegia, která Portugalsko využívalo. Došlo například k prudkému poklesu zemědělského průmyslu. Navzdory přesunu ze zemědělství do odvětví služeb portugalské platy chřadly. V roce 1991 se podle oficiálních statistik ukázalo, že nejméně 200 000 dětí pracovalo celé hodiny pro dospělé a přicházely tak o vzdělání, aniž by za to získaly odpovídající plat. Během následujících deseti let polovina všech portugalských dětí opouštěla školu ve věku čtrnácti let. S cílem bránit národní identitu Portugalska se v roce 1998 v Lisabonu konal světový veletrh, který přinesl obnovu městskou obnovu severního předměstí. Přestože mnozí byli chudí, téměř dva miliony z deseti milionů Portugalců nyní žili v metropoli a jejím okolí. Ve venkovských provinciích si Portugalsko zachovalo osobitou rolnickou vitalitu. Rodiny zůstaly silné a soudržné i přes těžkou práci na polích.¹¹⁵

S nástupem demokracie se začaly měnit i vztahy mezi Galicií a severním Portugalskem. Od pašování a ukrývání vyhnanců se vzájemná spolupráce transformovala v nadnárodní společenství. Tento přesun je každým rokem jasnější z různých aktivit, které se v obou zemích konají. Rozšířila se spolupráce galicijských a portugalských univerzit, začaly vznikat různé kongresy, veletrhy, festivaly a nové společné instituce. Významné iniciativy byly zahájeny v roce 1992, kdy došlo k vytvoření sdružení „Eixo Atlántico do Noreste Peninsular“, které má na starosti definování společných strategií pro své členy a pracuje na rozvoji Euroregionu Galicie-sever Portugalska. Organizace funguje v mnoha oblastech spolupráce mezi těmito regiony, jako je rozšiřování infrastruktury, podpora kulturních akcí a cestovního ruchu, podpora územních investic a tvorba společných rozvojových projektů. Další lidové iniciativy se později změnily v různá kulturní hnutí na podporu nehmotného dědictví galicijsko-portugalské hranice.¹¹⁶

¹¹⁴ BIRMINGHAM, David. *A Concise History of Portugal*. 3rd ed. Cornwall: Cambridge University Press, 2018. ISBN 978-1-108-43955-8. s. 197-203

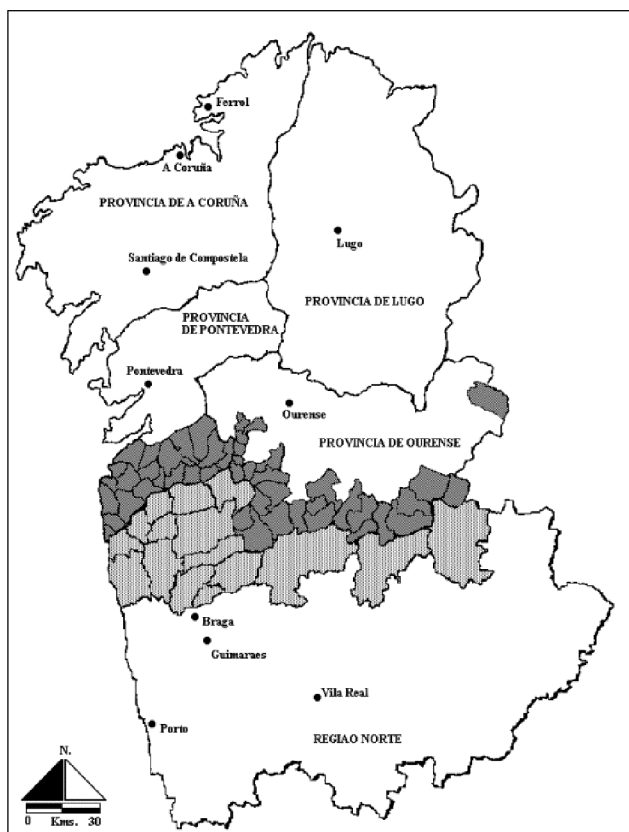
¹¹⁵ Tamtéž, s. 197-203

¹¹⁶ CAMPOS, Xaquín S. Rodríguez. Transnationalism between Galicia and Northern Portugal: An Emerging Cosmopolitanism. *Sociology Mind* [online]. 2017, **07**(04), 133-153 [cit. 2022-02-27]. ISSN 2160-083X. Dostupné z: doi:10.4236/sm.2017.74010

5.2 Oblastní specifika místa výzkumu

Výzkumné šetření zabývající se otázkou etnické identity Galicijců žijících v Portugalsku probíhalo v severní části Portugalska, která sdílí hranice s Galicií. Portugalsko dnes patří k národnostně nejvíce homogenním státům Evropy, v severní části této země se však podle zdrojů již od minulých staletí nachází skupina galicijského obyvatelstva, jejíž počty se v důsledku historických událostí proměňovaly. Hraniční linie nazývaná „Raia“, oddělující Portugalsko od Galicie, přesahuje samotnou hranici a zahrnuje geografickou oblast, kde španělská a portugalská pohraniční populace sdílí společnou historii, kulturu a ekonomiku. Tyto vztahy nejsou natolik specifické pro žádnou jinou pohraniční oblast, kterou společně tyto dva státy Pyrenejského poloostrova sdílí.

Obrázek 3 Pohraniční oblast Raia

Zdroj: eures-norteportugal-galicia¹¹⁷

¹¹⁷ *Eures Norteportugal Galicia: Prospectiva sobre las tendencias de empleo transfronterizo: Euro-región Galicia-Norte de Portugal* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://www.eures-norteportugal-galicia.org/wp-content/themes/eures/contenidos/cds/cd03/c/062.html>

Galicijská komunita sahá až do 14. století. V 18. století se v Portugalsku nacházelo zhruba 80 000 Galicijců a na konci 19. století tvořili 97 % španělské populace usazené v Portugalsku. Počátkem 20. století tyto údaje klesly o čtvrtinu. Během vypuknutí občanské války ve Španělsku se počet pohyboval mezi 10 000 až 15 000, z nichž tvořilo minimálně 60 % Galicijců. Výhradně se soustředili v oblasti Lisabonu, ale i Portu, Viana do Castelo, Coimbře a Braze.¹¹⁸ V současnosti není z důvodů asimilačních procesů jednoduché vyčíslit přesný počet Galicijců v těchto oblastech.

Výzkum probíhal především ve městech Braga a Viana do Castelo. Obě města představují historicky významnou oblast, kde se Galicijci nacházeli a do dnes nacházejí. Právě Braga byla v historii hlavním městem tehdejšího Galicijského království a je zde k vidění dlouhá katolická tradice, o které svědčí i zdejší nejstarší portugalská diecéze. V Braze se také nachází univerzita, jejíž součástí je i „O Centro de Estudos Galegos“, neboli centrum galicijských studií, které zajišťuje výuku galicijské literatury a kultury v různých stupních. Zároveň se podílí na organizaci mnoha aktivit na podporu spolupráce mezi Galicií a severním Portugalskem.

Obrázek 4 Území severního Portugalska s označenými místy výzkumu

Zdroj: Gifex¹¹⁹

¹¹⁸ DEPALMA, Renée a Antía PÉREZ-CARAMÉS. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-66304-3. s. 55

¹¹⁹ Gifex: *Map of the Norte Region or Northern Portugal* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.gifex.com/fullsize-en/2009-09-17-2409/Map_of_the_Norte_Region_or_Northern_Portugal.html

5.3 Konstrukce etnické identity Galicijců v Portugalsku

Etnickou identitu Galicijců žijících na území Portugalska lze chápat jako pocit příslušnosti ke galicijskému národu. Národy či etnické skupiny sdílí společné prvky, kterými se určitým způsobem odlišují od ostatních. Mezi tyto prvky se obvykle řadí jazyky, náboženství, společná historie, území a další. Etnická identita představuje úroveň identifikace s kulturně definovanou kolektivitou a její atributy mohou nabývat mnoha podob. Následující část popisuje faktory, které se podílejí na vytváření etnické identity portugalských Galicijců. Především sdílené dějiny se ukázaly jako zásadní a důležitý faktor pro budování kolektivní identity. Práce se zaměřuje na otázku jazyka, vývoje přeshraničních vztahů, příčin migrace a sdílených kulturních tradic a zvyklostí.

5.3.1 Jazyková identita Galicijců v Portugalsku

Galicijština sdílí svůj původ a raný vývoj nikoli s kastilskou španělštinou, ale s portugalštinou. Tento původní jazyk byl běžně označován v překladu jako galicijsko-portugalština. Po odpojení Portugalska od Španělska došlo zároveň k oddělení těchto jazyků, které již na svých územích fungovaly samostatně.

Toto období také znamenalo důležitý sociolingvistický zlom v dějinách galicijského jazyka, protože sociální nerovnosti a třídní rozdíly, které v regionu panovaly, již nebyly pouze mezi galicijskou šlechtou a rolnictvem. Tento kontrast byl založen na rozdělení měst a venkova, ale kastilská šlechta vydláždila cestu pro další nerovnosti založené na rozdělení moci a jazyka. Galicijština začínala plnit téměř všechny role normalizovaného národního jazyka, ale ve 14. a 15. století byla devalvována existencí centralizující, společensko-politické situace, která vyžadovala používání kastilštiny v oficiálních dokumentech a institucích. Galicijština byla v tehdejší době prvním jazykem básní a poezí. Během 15. století však galicijská lyrika upadala. Region byl zároveň zcela integrován do kastilské koruny, což zmařilo veškeré pokusy o zavedení galicijštiny jako národního jazyka.¹²⁰

Poté, co došlo k rozdělení Španělska a Portugalska, se portugalští králové chtěli chránit před cizími vlivy, zejména těmi španělskými a došlo k zajímavému fenoménu. Portugalští králové začali předávat slova a mluvit způsobem, který částečně ztěžoval porozumění jim. Portugalština se tak v průběhu let neúmyslně proměnila v důsledku

¹²⁰ BESWICK, Jaine E. *Regional Nationalism in Spain: Language Use and Ethnic Identity in Galicia*. Multilingual Matters, 2007. ISBN 978-1-85359-979-8. s. 60

určitých politických a kulturních vlivů. Výsledkem je, že i když portugalština a galicijština sdílejí úplně stejné kořeny, jejich pozdější různý historický vývoj a politické vlivy z nich postupem času vytvořily samostatné jazyky. A i když mají oba v podstatě stejnou strukturu, částečně se odlišily. Ve skutečnosti dnes ani jeden z těchto dvou jazyků nezní přesně tak, jak by zněla původní galicijsko-portugalština. Jejich podobnost je však stále velká.

Tabulka 2 Krátké porovnání frází v galicijštině s portugalštinou a španělštinou

Čeština	Galicijština	Portugalština	Španělština
Dobrý den	Bos días	Bom dia	Buenos días
Jmenuji se	Chámome/ o meu nóme e	Eu chamo-me/ meu nome e	Me llamo
Hezký den	Que teñas un bo día	Tenha un bom dia	Que tenga un lindo día
Dobrou noc	Boas Noites	Boa noite	Buenas noches

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro mnoho dotazovaných, zejména ze zástupců starší generace, hrál při vyprávění o galicijském jazyku důležitou roli její dřívější vývoj v rámci španělského státu. Vyprávěli o postavení galicijštiny během diktátorského režimu a dalších souvislostech, proto jsou tyto události promítnuty i do této práce. Španělský jazyk po mnoho let výrazně ovlivňoval oblast Galicie. Během Frankovy diktatury dokonce došlo k tomu, že byly všechny ostatní regionální jazyky, včetně galicijštiny, zakázány. Nicméně kvůli špatnému veřejnému školství se i nadále mluvilo místními jazyky a dialekty a venkovští lidé, kteří neměli příliš velký kontakt se vzděláním, mezi sebou i nadále hovořili galicijštinou. „*Tenkrát to byli lidé bez vyššího vzdělání, kteří hovořili galicijštinou. Například doktoři používali pouze španělštinu. Stejně tak mše v Galicii byly ve španělštině, kněží sami mezi sebou často mluvili galicijsky, ale mše v kostele mohly být vedeny pouze španělsky. Lidé na venkově mezi sebou ale používali stále svůj jazyk. I když měl Franco diktaturu, každý v Galicii pořád mluvil galicijsky. Jen to nedělali před policisty.*“¹²¹

Udržováním přísné kontroly nad hromadnými sdělovacími prostředky a státním vzdělávacím systémem však bylo zajištěno, že se po celém Španělsku vyučovalo pouze v kastilštině. V samotné Galicii začala velká část populace vnímat, že jejich jazyk začíná

¹²¹ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

ztrácet prestiž a hodnotu. Jeho používání začalo být považováno pouze za důkaz nízkého sociálního postavení komunity ve Španělsku. Zbytek Španělka považoval Galicii za chudou a zaostalou oblast. V důsledku toho, ačkoli byla galicijština v regionu nadále používána, ztratila důvěryhodnost někdy i v očích svých mluvčích. *„Problém v té době byl, pokud chtěl někdo, kdo mluvil pouze galicijštinou, dosáhnout vyššího vzdělání a pracovat na vyšších pozicích, protože tam se používala jen španělština. Slyšel jsem spoustu příběhů, že se někteří lidé začínali stydět za to, že nemluví španělsky, tak se to naučili a prostě přestali časem galicijštinu používat.“*¹²²

Konec Francovy éry znamenal opětovný vzestup aktivit a snah o revitalizaci galicijštiny. Kastilština byla prohlášena za oficiální jazyk státu, zároveň ale bylo umožněno, aby i další regionální jazyky, mezi nimi i galicijština, mohly být v příslušných regionech používány. Znovu se tak jazyk dostal do širších okruhů a mohl spoluutvářet autentickou charakteristiku galicijské etnické identity.

*„Pamatuji si, když jsem byl malý, že jsme se na Vánoce vždy v Galicii sešla celá rodina a všichni mluvili galicijštinou. Nebrali jsme to jako nějaký jazyk nižší vrstvy, byl to prostě náš jazyk, který pro nás byl přirozený. Dnes už je to jinak. Všechny ty vlivy vytlačily galicijštinu do pozadí. Teď když přijedu na návštěvu do Galicie, mluvíme tam spolu španělsky. Celkově už podle mě pro galicijštinu není tolik lidí zapáleno a prostě přijali španělštinu, nejsou na ten jazyk natolik hrdí. Ne že by se za ni styděli, ale už to není tak silné.“*¹²³

Etnická identita Galicijců se zdá být velmi rozvrstvená. Existují obyvatelé, kteří galicijštinu stále používají, pro mnoho lidí však představuje tento jazyk důležitost spíše v rámci historické konstrukce identity a v dnešní době jazyk téměř vůbec nepoužívají. Zejména pak ti, kteří dlouhodobě žijí v Portugalsku. *„Galicijština je hodně podobná portugalštině, víc než španělštině. Žiju v Portugalsku už spoustu let, mám tady rodinu, pracuju tady. Nemáme tady kolem sebe vytvořenou nějakou velkou komunitu Galicijců, kteří by zde chtěli propagovat galicijštinu. Tím, že jsou ty jazyky dost podobné i kultura celkově, nejsou tady Galicijci nějak vidět. Ten, kdo žije v Portugalsku, mluví samozřejmě portugalšsky. Neznamená to ale, že by nechtěli mít s galicijštinou nic společného, jen se v běžném životě už moc nepoužívá. Pro mě osobně jsou to dva stejné jazyky, jsou tam jen*

¹²² Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹²³ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

malé rozdíly. Hlavní překážkou v komunikaci mezi galicijským a portugalským mluvčím je přízvuk, ne slovní zásoba nebo gramatika. ¹²⁴

Právě podobnost těchto dvou jazyků často stojí za vytěsněním galicijštiny do pozadí. Pro některé z narátorů však, přestože ji v běžném životě příliš nepoužívají, představuje důležitou součást kulturního dědictví a měla by podle nich zůstat v povědomí. Narátorka Ana, která v Braze studuje kulturní studia, studuje mimo jiné i galicijštinu. Přestože od mala hovoří portugalsky, vnímá to jako vzpomínku na své kořeny, o které se stále ráda zajímá. *„Narodila jsem se v Portugalsku, takže samozřejmě mluvím portugalsky, je to můj rodný jazyk. Moji rodiče ale pocházejí z Galicie, kam pravidelně jezdíme navštěvovat moje prarodiče a známé. Vždy mě zajímalo jejich vyprávění, jak to kdysi vypadalo a že byla galicijština na dlouhou dobu zakázaná a považovaná za chudinský jazyk. Začala jsem se o to pak i sama více zajímat a tady v Braze na univerzitě teď studuji i galicijštinu. Baví mě, když potom za nimi přijedeme a můžeme s nimi mluvit galicijsky a baví mě sledovat rozdíly mezi těmito třemi jazyky. Víím, že galicijštinu používá čím dál tím méně lidí, to ale neznamená, že by měla zmizet úplně. Je to součást historie.* ¹²⁵

Součástí univerzity v Braze jsou galicijská studia „Centro de Estudos Galegos“, které se snaží šířit a zviditelňovat galicijskou kulturu, zvyšovat povědomí o společné minulosti, kterou měla Galicie se severním Portugalskem, a sdílet současnost. Toto centrum kromě dalších aktivit zajišťuje výuku kurzů galicijštiny na různých úrovních. Mimo jiné jsou galicijská studia součástí i univerzit v Lisabonu a jižním Algarve. Z této skutečnosti tedy lze usoudit, že galicijština má v Portugalsku podporu a zájemcům je umožněno se jí věnovat na akademické úrovni. I toto může být jedním z faktorů, který se podílí na identitě Galicijců v Portugalsku. Přestože pro ně tento jazyk není pro komunikaci primární, fakt, že i místní univerzity se snaží o jeho propagaci, může mít význam při sebeidentifikaci s galicijským národem.

Pro některé dotazované zástupce mladší generace však takovou roli galicijština již nehraje. Velký podíl na tom má například neudržování pevného kontaktu s někým na druhé straně hranice. *„Já nemám moc důvod učit se a používat galicijštinu, celý život žiju v Portugalsku. Rodiče odtamtud sice pochází, ale už tam moc často nejezdíme a oni taky*

¹²⁴ Rozhovor s Miguelem, červen 2021

¹²⁵ Rozhovor s Anou, srpen 2021

mluví portugalsky. A tím, že tam už nemáme nějaké extra vazby, ani si moc neuvědomuji, že mám galicijské kořeny. ¹²⁶

Obečně lze říci, že nikdo z narátorů nevyužívá galicijštinu k běžné komunikaci a netvoří tak součást jejich každodenního života. Liší se však pohledy na galicijštinu jako na faktor utvářející celkovou identitu. Podle některých nemá galicijština příliš velkou podporu ani ve Španělsku. *„Současný systém, masmédiá a další instituce ztěžují galicijštině přežití. Není to tak, že by ji lidé nechtěli používat, jen jde o to, že systém v tolika aspektech vybízí k tomu, aby dělali všechny věci ve španělštině, takže nemáte téměř žádnou povinnost tento jazyk používat. Ale existuje mnoho lidí, kteří se to skutečně učí pro radost nebo pro pocit správné věci.* ¹²⁷ Narátorka Ana ale naopak hovoří o stále žijící galicijštině především ve venkovských oblastech. Existují i noviny v galicijštině *Nós Diario – Xornal de intereses galegos* a také veřejná autonomní televize *Televisión de Galicia*.

Pro někoho je zase galicijština a portugalská natolik podobný jazyk, že si nemyslí, že by bylo potřeba se ho učit. *„Ty jazyky jsou si hodně blízko, obzvláště psaná forma je tak podobná, že asi jen velmi nevnímavý člověk by nerozuměl vůbec nic. Pokud jde o výslovnost, ta je trochu odlišnější, a právě během mluvení lze pozorovat největší rozdíly, i tak se dá ale rozumět.* ¹²⁸

Galicijština vytváří specifický vztah Galicijců v Portugalsku k jejich etnické identitě. Neslouží k vymezení se vůči Portugalcům či k snaze propagovat právě tento jazyk v oblastech Portugalska, ve kterých žijí. Historická provázanost, podobnost jazyků a fakt, že galicijsko-portugalská hranice netvoří dělící linii mezi španělským a portugalským jazykem, jako je tomu v jiných oblastech španělsko-portugalské hranice, poukazuje spíše na historickou důležitost tohoto jazyka, která v některých případech může napomáhat k vytváření obrazu etnické identity. *„Hrdost na jazyk je velmi relativní věc. Myslím, že můžete dokonce říci, že jste hrdí na mrtvý jazyk, kterým se dříve mluvilo ve vaší vlasti, i když ho dnes nikdo nepoužívá. Galicijština je rozhodně opravdu zajímavý jazyk. Je to dokonalý mix mezi oběma mými světy. Je to historický jazyk, měl by být chráněný a oslavovaný. Byl bych velmi smutný, kdyby zmizel.* ¹²⁹

¹²⁶ Rozhovor s Ritou, červen 2021

¹²⁷ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹²⁸ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

¹²⁹ Rozhovor s Franciscem, únor 2022

5.3.2 Vývoj přeshraničních vztahů

Severní hranice Portugalska, která odděluje tuto zemi od španělské Galicie, představuje symbol po mnohá staletí vyvíjejících se vztahů, která nejsou tolik specifická pro žádnou jinou hranici mezi těmito dvěma státy. Pohraniční vztahy mezi severem Portugalska a Galicií hrály významnou roli již v historii a vzpomínka na středověké dědictví, které symbolizovala hranice obou regionů, dnes stále žije prostřednictvím těchto pohraničních oblastí. Vyprávění o hranici a kultuře hranic představují důležité prvky pro rekonstrukci toho, co hranice je a jak se vyvíjely vztahy obyvatel těchto sousedních oblastí. Tato vyprávění hrají důležitou roli v udržování paměti hranice, jejíž významy se v průběhu času měnily.

Předtím, než během 13. století získaly portugalské hranice zhruba dnešní podobu, byla severní část Portugalska součástí Galicijského království. Tato doba poukazuje na společné historické kořeny, které byly později rozděleny do dvou států. Ne vždy však byly vzájemné vztahy pouze zrcadlem vzájemné podobnosti a bratrství.

Vztahy byly historicky ovlivněny významnou přítomností španělských přistěhovalců, zejména právě Galicijců. Během 18. a 19. století došlo v Portugalsku k velkému nárůstu galicijské populace, která přicházela především do Lisabonu, Porta a Doura. Toto období dalo z počátku za vznik poměrně negativnímu obrazu, který si Portugalci o Galicijcích vytvořili. Vyprávění o vztazích z této doby mohl barvitě poskytnout jeden z narátorů, který se věnoval a nadále věnuje galicijským studiím. „*V té době je Portugalci nepřijímali moc dobře. Vnímali je jako hrubé, chamtivé, nekvalifikované pracovníky, občas je označovali i za alkoholiky. Byl to nepřátelský kontext, kterému museli Galicijci čelit, především v Lisabonu.*“¹³⁰ Vzhledem k tomu, že Galicijci zpočátku pracovali jen v nejtěžších zaměstnáních, v portugalštině existovaly věty a fráze typu „*pracovat jako Galicijec*“ nebo jako odpověď na pro ně nepatřičnou potřebu těžší práce používali výrazy jako „*Myslíš si snad, že jsem Galicijec?*“ „*Byli vyobrazováni jako zloději, kteří nerespektují místní zákony a že pro ně nejsou ani užiteční. Lidé jako by zapomněli na svůj etnický původ. Pro Portugalce bylo označení „gallego“ výsměchem.*“¹³¹

Na konci 19. století začalo docházet ke změnám ve vnímání galicijské menšiny a začala být živena myšlenka, že Galicijci a Portugalci sdílejí řadu společných prvků různé povahy, jako je například etnická identita, příbuznost jazyka, minulost a další. Tato

¹³⁰ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

¹³¹ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

pozoruhodná změna a uvědomění si vzájemné spřízněnosti podněcovala reintegraci a začala tak vznikat nová forma vztahu mezi Galicijci a Portugalci. Pozoruhodné poměry vznikaly především v pohraničních oblastech. Zejména během občanské války ve Španělsku docházelo k výrazným proměnám interakce mezi obyvateli obou stran hranice. S vojenským převratem došlo k výraznému poklesu oficiálních přesunů ze Španělska do Portugalska. Toto snížení legálních přechodů však bylo doprovázeno nárůstem těch ilegálních. Mnohočetné historické vztahy existující na obou stranách umožnily mnoha lidem najít útočiště u svých sousedů na jihu. „*Myslím, že tohle je důležitá část historie pro pochopení, jak výjimečné jsou vztahy mezi těmito dvěma regiony. Během Franca se mnoho lidí ukrývalo a potřebovalo se dostat ven ze Španělska. A lidé, kteří bydleli kolem hranic, měli často nějaké příbuzné či známé na druhé straně, takže si navzájem pomáhali.*“¹³² Hraniční oblast pro uprchlíky z občanské války poskytovala stabilní funkci. Poskytovala pocit kolektivity založený na různých vztahových úrovních a konstruovala podobné ideologie. Tyto prastaré hraniční vztahy činily obyvatele obou zemí rovnocennými, a proto španělští uprchlíci považovali Portugalsko i přes nepříznivé politické podmínky za dobrou volbu. Byla to alternativa podpořená povahou samotného prostoru, sociálními vazbami, ekonomickými a obchodními vztahy. Lidé měli příbuzné na obou stranách oblasti Raia, což jejich vzájemnou komunikaci výrazně usnadňovalo. „*Ty hranice byly potom střežené. Pohraniční města patřila na každé straně pod daný stát, ale jejich obyvatelé si vždy našli cestu, jak komunikovat se svým sousedem. Vznikaly tam spontánní komunity.*“¹³³

Společný život mezi obyvateli této oblasti tedy existoval i nadále. Přesunul se však k okrajovým aktivitám. Každodenní existence podél hranice utrpěla několik změn v důsledku španělské občanské války. To, co bylo tradičně okrajovým územím, se během této doby nacházelo v předních liniích národní obrany. Salazar a vojenští příslušníci se snažili zpřísnit zabezpečení v celém tomto prostoru. Tradiční dynamiku místního pohraničního života proměnila přítomnost mnoha státních činitelů, kteří prosadili řadu nařízení uložených hlavním městem. Ta byla doprovázena politickým diskurzem, který dosud pohraniční obyvatelstvo neznalo. Portugalská vláda se pokusila hranice kontrolovat

¹³² Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹³³ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

a omezit prostupnost průchodu. Přeshraniční sociální, rodinné, kulturní a ekonomické vztahy tak byly zcela transformovány, některé dokonce přerušeny.¹³⁴

Kromě ukryvání vyhnanců bylo jednou z těchto aktivit pašování, o kterém někteří narátoři vyprávěli jako o velmi zajímavém momentu přeshraničních vztahů. Pašování v pohraničních oblastech mělo svou dlouhou tradici, která prudce vzrostla po skončení španělské občanské války. Tomuto období se říkalo „hladová léta“, protože bylo téměř všeho nedostatek. Pašování zboží se stalo součástí spolupráce mezi pohraničním obyvatelstvem. Řeka Minho, přirozeně rozdělující dva národy, začala sloužit jako virtuální most, přes který procházely pašované produkty z jedné země do druhé. „*Já jsem to nezažil osobně, ale když se zajímáte o vztahy mezi Galicií a severním Portugalskem, tohle je ikonická věc, která byla specifická právě pro tuto oblast. Lidé nejdřív pašovali základní věci jako cukr, olej, rýži, mouku, kávu ze sousedního Portugalska, které bylo v tu dobu v lepší ekonomické kondici. Později kolem 60. let pak začali naopak pašovat zboží se Španělska do Portugalska. Pašovali například i tabák a jiné věci. Vznikla tam fakt zajímavá hraniční kultura. V Melgaçu je dnes dokonce muzeum pašování.*“¹³⁵ Mnozí Galicijci se pašováním živili a byli na své povolání hrdí. Později se z toho stala téměř mafiánská zločinecká organizace.

Po pádu autoritářských režimů se způsob vzájemných vztahů výrazně proměnil a otevřel dveře pro nový kulturní, sociální a ekonomický rozvoj. Demokratický přechod v Portugalsku a Španělsku v druhé polovině 70. let 20. století značným způsobem ovlivnil přetvoření jejich vnějších politik, což podpořilo přeshraniční spolupráci mezi oběma státy. V roce 1977 obě země podepsaly smlouvu o přátelství a spolupráci, jejímž cílem bylo posílit stávající přátelství a solidaritu mezi oběma zeměmi. Došlo k ustanovení Euroregionu Galicie-severní Portugalsko, který potvrdil zájem Galicie i severního Portugalska o vytvoření společných rozvojových projektů a posunutí vzájemných vztahů na další úroveň.¹³⁶

Konec diktatur v druhé polovině 70. let přinesl na Pyrenejském poloostrově novou éru. Když Portugalsko a Španělsko vstoupily do Evropského hospodářského společenství (později Evropská unie) v roce 1986, byly hospodářské transakce značně usnadněny. Vztahy

¹³⁴ DEPALMA, Renée a Antía PÉREZ-CARAMÉS. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-66304-3. s. 56

¹³⁵ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹³⁶ FERREIRA, Vera. Cross-border cooperation in the Galicia-Northern Portugal euroregion. *JANUS NET e-journal of International Relation* [online]. 2019, 141-149 [cit. 2022-03-17]. ISSN 1647-7251. Dostupné z: doi:10.26619/1647-7251.10.1.01

mezi Galicií a severem Portugalska těžily z nově vzniknuté situace. Zahraniční obchod a přímé zahraniční investice se od roku 1986 do roku 2004 znásobily čtyřikrát. Ekonomické a sociální vztahy byly také posíleny díky zlepšení v dopravě. Na konci 80. let 20. století vedl přes řeku Minho pouze jeden most, o třicet let později jich existovalo přes hranici Minho již pět. Ekonomická aktivita a výměny přes tzv. „raia húmida“, tedy mokrou hranici přes řeku Minho, jsou mnohem silnější než prostřednictvím tzv. „raia seca“, která označuje suchou hranici.¹³⁷

Raia, kterou lze považovat za uzel spojující celou Galicii a sever Portugalska, je dnes mobilnější než kdy dříve, neustále získává nové významy a uskutečňuje nové společné aktivity. Od roku 1991 bylo vytvořeno několik přeshraničních orgánů. Na euroregionální úrovni posiluje hodnotu stávajícího společenství „Evropské seskupení pro územní spolupráci Galicie-severní Portugalsko“. Na místní úrovni se vedení společných projektů a aktivit ujalo sdružení „Eixo Atlántico“ se 35 členskými městy, které pracuje na rozvoji těchto oblastí.¹³⁸

Transformace regionu Galicie a severního Portugalska v nadnárodní společenství je každým rokem výraznější v různých aktivitách, které se konají na mnoha místech v obou zemích. Rozšířila se spolupráce galicijských a portugalských univerzit, vznikly nové společenské instituce, kongresy, veletrhy a festivaly a jejich vzájemné vztahy se stále zintenzivňují. Přeshraniční spolupráce navíc ovlivňuje chování a územní vize jednotlivců a jejich schopnosti budovat nové územní identity a sociální integraci.

Podle narátorů jsou dnes vztahy mezi Galicijci a Portugalci velmi pozitivní a nevnímají jakýkoliv pocit nerovnosti. „*Rozhodně si nemyslím, že by naše vztahy byly nějak narušené. Obecně se dá říci, že se Galicijci v Braze a asi i všude jinde asimilovali s Portugalci, takže není důvod k nějakému nepřátelství. Právě naopak, vztahy mezi Galicií a severním Portugalskem nebyly nikdy tak důležité, jako jsou poslední roky. Vzniklé instituce spojují oba regiony a vytvářejí nové příležitosti pro všechny.*“¹³⁹ Historicky soužití a výměny mezi

¹³⁷ TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valerià PAÛL. The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal. *Geopolitics* [online]. 2014, 161-181 [cit. 2022-03-17]. ISSN 1465-0045. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191

¹³⁸ TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valerià PAÛL. The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia and Portugal. *Geopolitics* [online]. 2014, 161-181 [cit. 2022-03-17]. ISSN 1465-0045. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191

¹³⁹ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

severním Portugalskem a Galicií těžily z geografické blízkosti a kulturní či jazykové příbuznosti. Dnes jsou tyto vazby rozšířeny a podporovány vzájemnými dialogy na vládní úrovni. „*Jsem tady doma, žijeme tady již mnoho let a cítíme se tu dobře. Doma se ale cítím, i když jezdíme do Galicie za rodinou. Skvělé je, že byly vybudovány kvalitní silnice, takže se do Galicie pohodlně dostanete za chvíli. Nikdy jsem neměla pocit, že by vztahy mezi Galicijci a Portugalci byly napjaté. Jsme si blízcí, a to potvrzují i všechny ty společné akce, které se na obou stranách konají.*“¹⁴⁰ Podobně reagují i další dotazovaní, podle kterých jsou vzájemné vztahy naprosto přátelské. „*Tady v Braze je i spousta lidí, kteří se zajímají o galicijskou kulturu, přestože odtamtud nepochází. Je pravda, že dříve existovala mezi Portugalskem a Španělskem jistá soutěživost. Byla tu například stará metaforická rčení, že Španělé se nekoupou, jen si dávají parfém. Říkalo se i, že ze Španělska nepřichází nic dobrého, dnes už ale takovéto věci neuslyšíte.*“¹⁴¹

Tyto vzájemně provázané vztahy mezi oběma oblastmi se tak výrazným způsobem promítají do vytváření určité identity. Dotazovaní se cítí jako Portugalci, díky vzájemné spolupráci severního Portugalska s Galicií si však mohou neustále zachovávat a připomínat prvky galicijské kultury a cítit se tak i jako součást galicijského národa.

5.3.3 Migrace Galicijců do Portugalska

Lidé byli vždy v pohybu a na mnoha místech světa probíhaly více či méně složité procesy výměny obyvatelstva. Galicijská migrace v Portugalsku je jedním z příkladů, který má svou dlouhou historii. V Portugalsku byly pravidelně od 17. a 18. století sledovány příchody galicijských pracovních sil.¹⁴²

Během 18., 19. a části 20 století dosahoval fenomén galicijské migrace do Portugalska velkých rozměrů. Přestože je obtížné poskytnout zcela spolehlivé údaje o počtu galicijských migrantů po tak dlouhou dobu, především v Lisabonu se dá galicijské společenství považovat za nejpočetnější migrantský kolektiv a zároveň za jeden z nejviditelnějších v lisabonském veřejném prostoru.¹⁴³

¹⁴⁰ Rozhovor s Magdou, únor 2022

¹⁴¹ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹⁴² ALVES, Jorge Fernandes. *Imigração de galegos no Norte de Portugal (1500-1900)*. Faculdade de Letras da Universidade do Porto, 2002

¹⁴³ PAZOS JUSTO, CARLOS. Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX. *AS IRMANDADES DA FALA NO SEU TEMPO: PERSPECTIVAS CRUZADAS* [online]. Consello da Cultura Galega, 2021, 459-486 [cit. 2022-03-17]. ISBN 9788417802288. Dostupné z: doi:10.17075/iftpc.2021.015

Migrace se stala klíčovou charakteristikou galicijské historie. Galicijci bývají zvenčí někdy označováni jako „migranti“. Tento obraz může mít jak pozitivní stránku, tak ale i tu negativní, kdy je migrace z Galicie vnímána jako důsledek extrémní chudoby, zaostalosti, izolace a nedostatečně kvalifikované nižší třídy. Společný obraz Galicijců žijících v zahraničí od 17. století tuto realitu odráží. V Lisabonu, ale i na dalších místech, například v Madridu, Buenos Aires či São Paulu byli galicijští přistěhovalci popisováni jako nevzdělaní, negramotní či dokonce hloupí dělníci, kteří byli schopni vykonávat pouze těžkou práci. Podle některých historických zdrojů se na konci 18. století v Portugalsku nacházelo zhruba 80 000 Galicijců, Na začátku 20. století pak tato čísla klesla o čtvrtinu.¹⁴⁴ Registrace cizinců na portugalské straně byla v této době poměrně nedostatečná. Během 19. století mnoho Galicijců prchalo i před vojenskou službou a ukrývali se v Portugalsku. Objevilo se mnoho zpráv o policejním zadržování lidí bez dokladů. Zároveň při nedostatečném průmyslu, který by dokázal obsadit přebytečnou pracovní sílu, byla migrace jediným možným východiskem a muži odcházeli například do Portugalska na sezónní práce nebo na delší pobyty. Po obnovení konzulárních prací s cílem statistického vyhodnocení předložil španělský konzul v Portu tabulku podle tříd migrantů a podle typu emigrace v rozmezí roků 1862-1871. Sám konzul však upozorňuje, že tato čísla mohou sloužit pouze jako orientační vzhledem k tomu, že o mnoha migrantech se nevedly pravidelné záznamy, protože do země velmi často vstupovali tajně.¹⁴⁵

Tabulka 3 Španělští migranti v Portugalsku v letech 1862-1871

Rok	Stálý pobyt	Středně dlouhé období	Krátké období	Celkem
1862	3730	11186	5450	20366
1863	3901	11172	5478	20551
1864	4003	11490	5110	20603
1865	4143	11854	5395	21392
1866	4286	12106	5710	22102
1867	4315	12541	5780	22636

¹⁴⁴ NUNEZ SEIXAS, Xose M. (Xose Manoel). History and Collective Memories of Migration in a Land of Migrants: The Case of Iberian Galicia. S. 229-258

¹⁴⁵ ALVES, Jorge Fernandes. *Imigração de galegos no Norte de Portugal (1500-1900)*. Faculdade de Letras da Universidade do Porto, 2002

1868	4345	12566	6230	23144
1869	4417	12808	6156	23381
1870	4425	13402	6190	24017
1871	4540	13157	6660	24357

Zdroj: ALVES¹⁴⁶

S galicijským migračním fenoménem je spojen i původ negativního portugalského vnímání Galicijců na konci 19. století, ke kterému docházelo především v Lisabonu. Galicijská skupina přistěhovalců představovala převážně lidi s nízkou odbornou kvalifikací. Následující tabulka poskytuje informace o typech zaměstnání, které španělští migranti v Portugalsku vykonávali. Statistika neposkytuje informace pouze o počtech Galicijců, ti však tvořili převážnou většinu ze všech španělských přistěhovalců. Čísla zároveň opět poskytují pouze oficiálně vedené pracovníky, reálné počty se tak mohly značně lišit.

Tabulka 4 Rozdělení španělských přistěhovalců podle typů pobytu a podle profesních skupin v r. 1873

Profesní skupiny	Stálý pobyt	Středně dlouhé období	Krátké období	Celkem
Vlastníci	20			20
Farmáři	36			36
Učitelé vědy a umění	166	26		192
Obchodníci	246			246
Kancelářští pracovníci	186	58		244
Majitelé a partneři továren	164	96		260
Mechanické umění a řemeslná práce	266	358		624
Prodavači jídla a pití	624	640		1264
Majitelé hotelů, restaurací, kaváren	84	82		166
Pouliční prodavači látek	94	210	190	494
Pekařství a cukrovary		580		580

¹⁴⁶ ALVES, Jorge Fernandes. *Imigração de galegos no Norte de Portugal (1500-1900)*. Faculdade de Letras da Universidade do Porto, 2002. s. 1-11

Ostraha obchodů a skladů vína	760	1250	1400	3410
Domácí sluhové, kuchaři, lokajové	480	3400	670	4550
Nosiči vody	168	592		760
Řezníci a pracovníci na jatkách	96	225		321
Vykládání lodí a další manuální práce	530	2500	2200	5230
Pomocná síla na farmách		640		640
Prořezávání a kopání vinic v oblasti Douro a okolních provincií	620	2500		3120
Dělníci ve stejných provinciích během kopání a sklizně			2200	2200
Celkem	4540	13157	6660	24357

Zdroj: ALVES¹⁴⁷

V roce 1873 tvořili Galicijci 97 % ze všech španělských migrantů v Portugalsku a pocházeli téměř výhradně z venkovských oblastí Galicie. Byli to muži venkova, kteří pracovali jako převážně jako dělníci, kuchaři, sluhové, pomocné síly na polích, v pohostinství a další. Galicijce však nelze zredukovat pouze na venkovské dělníky, kteří byli hrubí a negramotní, jak jsou z této doby často prezentováni. Někteří z těch, co odcházeli do měst, získali v tehdejší společnosti prestižní postavení.¹⁴⁸

Postupný rozvoj měst pak vytvořil příležitosti pro další přistěhovalce, kdy se pobyty a pracovní nabídky začaly prodlužovat. Slavní se stali například Galicijci, kteří pracovali jako nosiči vody, kteří měli na starosti nejen zásobování vodou, ale i pomoc při požárech v Lisabonu. V 90. letech 19. století byla nadpoloviční většina Španělů v Portugalsku soustředěna ve městech Lisabon a Porto. Citlivé na výměnu obyvatelstva byly přirozeně i obce ležící v blízkosti hranic. Jednou z nich je například Melgaço, kde se dnes nachází již výše zmiňované muzeum, ve kterém lze vidět historii pašování mezi těmito oblastmi. Dalším

¹⁴⁷ ALVES, Jorge Fernandes. *Imigração de galegos no Norte de Portugal (1500-1900)*. Faculdade de Letras da Universidade do Porto, 2002.s. 1-11

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 1-11

místem, které přitahovalo Galicijce, byla například vinařská oblast Douro, kde pomáhali budovat terasy ve strmých údolích Douro.¹⁴⁹

Navzdory dlouhodobým pracovním postavením, kdy Galicijci představovali převážně komunitu s nízkou odbornou kvalifikací, se během konce 19. století začala pozvolna mezi galicijskou menšinou v Lisabonu vynořovat i určitá elita, která se vyznačovala vysokým ekonomickým postavením. Galicijci začali pracovat v hotelnictví, vlastnili kavárny a restaurace. „*Před pár desítkami let byla největší přistěhovalecká komunita v Portugalsku ta galicijská. V Lisabonu v té době patřily téměř všechny taverny, pivnice a restaurace Galicijcům.*“¹⁵⁰

Jedním z dalších důvodů galicijské migrace se později stala občanská válka ve Španělsku. Politická migrace Španělů do Portugalska byla ve studiích o občanské válce a poválečných uprchlících do jisté míry ignorována a zmizela v obecné kategorii „ostatních evropských zemí“ a v celkové historii masivního pohybu uprchlíků.

Symbolické vybudování autonomního hraničního pásma inspirovalo uprchlíky z občanské války, aby hledali útočiště právě na tomto území. Ochrana politických utečenců v pohraničních oblastech daleko od centrální kontroly byla součástí řady zdejších aktivit, které se podílely na budování konkrétní identity. Po vypuknutí občanské války byla tato oblast zaplavena těmi, kteří byli ve vážném ohrožení života. Skrývali se v lesích a městech a v některých případech cestovali do jiných částí země. Občas tito uprchlíci překračovali hranice v tajných skupinách. Mnozí věděli, že je možné se dostat přes hranice bez dokladů nebo zakoupením portugalského rodného listu. Situace těchto lidí utíkajících před důsledky občanské války se velmi lišila. Jiná byla situace pro ty, kteří například prchali i se svými rodinami. Životní podmínky pro ně byli těžší, protože museli přecházet hranice během noci, aby nebyli odhaleni. Zároveň pro ně potom bylo těžké najít práci, která by uživila celou rodinu. Lidé žijící v pohraničí znali terén daleko lépe než policie a pomáhali tak uprchlíkům dostat se na druhou stranu. Účtovali uprchlíkům poplatky za přechod, které zahrnovaly ochranu v portugalských domovech a v mnoha případech i falešné doklady.¹⁵¹

¹⁴⁹ ALVES, Jorge Fernandes. *Imigração de galegos no Norte de Portugal (1500-1900)*. Faculdade de Letras da Universidade do Porto, 2002

¹⁵⁰ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

¹⁵¹ DEPALMA, Renée a Antía PÉREZ-CARAMÉS. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-66304-3. 51-59

Další vlny migrací pak probíhaly v době, kdy byla občanská válka nahrazena Francovo represivní diktaturou. V letech 1954-1953 docházelo k značnému omezení vstupu uprchlíků do Portugalska, jejichž značnou část tvořili například političtí disidenti. V tomto období došlo ke snížení počtu přechodů přes hranici, nad kterou získala kontrolu povstalecká armáda a s pomocí portugalských úřadů omezila nebo eliminovala možnost překročení hranice.¹⁵²

Obecně byli galicijští uprchlíci především mladí muži mezi ve věku 20 až 40 let, kteří ve své rodné zemi pracovali jako rolníci, kameníci, kuchaři, pekaři, obuvníci a podobně. Mnoho portugalských cukrovarů bylo řízeno Galicijci, kteří také nahradili portugalské dělníky v profesích, jako již zmiňovaní nosiči vody, brusiči nožů či nakládači lodí.¹⁵³

Dnes lze jen stěží vyčíslit přesný počet Galicijců žijících v Portugalsku z důvodu jejich úplné asimilace. Od 80. let docházelo k posílení sociálních, ekonomických a politických kontaktů. Administrativní hranice mezi Galicií a Portugalskem byly uvolněny kvůli podpoře transnacionalismu. Zároveň došlo v roce 2003 ke zrušení nutnosti pracovního povolení a dnes je možné získat dvojí občanství pro občany španělského i portugalského státu. Mnoho lidí galicijského původu tak má již portugalské občanství a není tak jednoduché určit jejich přesný počet. Samotní narátoři nevědí, kolik Galicijců žije v jejich městě či v celé části severního Portugalska. „*To je těžká otázka. Vážně nevím, kolik tu dnes žije Galicijců. Hlavně i proto, že ti, co pocházejí z Galicie a žijí tady, se sami často považují za Portugalce. Vím jen o lidech, se kterými se pravidelně stýkáme a pořádáme společné akce.*“¹⁵⁴ V Portugalsku se stále nachází část obyvatel galicijského původu, dnes však již nedochází k rozsáhlým přesunům, jako tomu bylo dříve. Zároveň vzhledem k jejich podobnosti nelze tuto skupinu označit za výrazně viditelnou. Narátoři vyzdvihují vzájemnou spolupráci obou regionů, která poskytuje mnoho nových pracovních příležitostí pro obě strany. „*V 18. a 19. století tu byly velké pohyby imigrantů a hodně narostla galicijská populace. V historii bylo běžné, že Galicijci odcházeli za sociálními účely na portugalskou stranu a naopak. Smíšená manželství, rodinné vazby mezi Galicijci a Portugalci, mladí studenti, kteří chodili do školy na druhé straně hranice, společné oslavy, jarmarky, poutě, pašování byly v této oblasti běžné. Dnes je spolupráce Galicie a severního Portugalska podporována mnoha institucemi,*

¹⁵² DEPALMA, Renée a Antía PÉREZ-CARAMÉS. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-66304-3. 51-59

¹⁵³ Tamtéž, 51-59

¹⁵⁴ Rozhovor s Fernandem, červěn 2021

keré se snaží tyto regiony stále více spojovat. Ekonomická propojenost je silná. Rozšířil se automobilový, rybářský či textilní průmysl. Hodně lidí tak jezdí za prací do druhého státu, ale to je oboustranné. Galicijci jezdí za prací do Portugalska, Portugalci jezdí do Galicie. A tím, že jsou vybudované skvělé cesty, někteří jezdí i na otočku.“¹⁵⁵

Odpověď na otázku, jaké důvody vedly konkrétně dotazované osoby k životu v Portugalsku, většinou zněla podobně. Mnoho z nich se usadilo díky pracovním příležitostem či studijním příležitostem. Zástupci z mladší generace se již v Portugalsku narodili a plánují zde i nadále zůstat. *„Mojí rodiče se jako mladí přestěhovali do Porta, táta si chtěl vždy otevřít svojí vlastní malou vinárnu. Odjeli si nejdřív vydělat nějaké peníze a pomáhali na místních vinicích. Zamilovali si Porto a už tam potom zůstali. Dělali v průběhu ještě i jiné práce, ale potom se jim podařilo otevřít si svůj vlastní podnik. Občas jim tam jezdím pomáhat, ale jinak radši trávím čas dole na jihu.*“¹⁵⁶

Narátor Carlos patří k těm, kteří do Portugalska odcestovali kvůli studiu a následně se zde usadili. *„Ve 24 jsem dostudoval na univerzitě v Santiago de Compostela. Potom jsem získal stipendium a odjel ještě studovat do Bragy, kde jsem potom jsem ještě získal doktorát v oblasti kulturních věd se specializací na španělskou kulturu. Zůstal jsem tu a teď učím na univerzitě. Žiju tady už 22 let, našel jsem si tady manželku a žijeme tu spokojený život. Do Galicie pravidelně jezdím, ale cítím se už víc spojen s Portugalskem.*“¹⁵⁷ Stejně tak Fernando, který odjel nejdříve studovat do Lisabonu, dnes žije v Braze. *„Žil jsem nejdřív v Lisabonu. Je to krásné město, na mě ale asi moc velké. Braga má svoje kouzlo, teď během covidu nemáte bohužel možnost zažít město tak, jak vypadá normálně, ale běžně tu potkáte spoustu lidí, konají se tu zajímavé akce. Mám to tu rád.*“¹⁵⁸ Podle výpovědí tak Portugalsko dnes tvoří pro narátory příjemné místo pro život, které přijali za svůj domov. Zároveň zde cítí kulturní blízkost se zemí svého původu a vybudování kvalitní sítě silnic a vzájemné spolupráce mezi těmito regiony podporuje celkový pocit provázanosti s jejich kořeny.

Ze získaných výpovědí je patrné, že dnes k výraznější migraci do Portugalska již nedochází. Jedním z důvodů je právě dobře vybudovaná komunikační síť mezi oběma regiony, které rozšířily vzájemnou spolupráci do mnoha oblastí. Jsou zde tedy viditelné prvky transnacionalismu. Na základě tohoto konceptu není migrace chápána pouze jako

¹⁵⁵ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

¹⁵⁶ Rozhovor s Vitorem, březen 2021

¹⁵⁷ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

¹⁵⁸ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

jednosměrný proces, ale jako proces vytváření a pěstování přeshraničních vztahů, ať už ekonomického či sociálního charakteru.

5.3.4 Kultura a tradice

Severní Portugalsko a Galicie jsou historicky úzce provázané země, které ukazují své společné kořeny sdílející mnoho společných kulturních prvků. Oblast Galicie se v mnoha věcech kulturně odlišuje od zbytku Španělska, ať už se jednalo o jazyk nebo například hudební tradici. Právě značná odlišnost vedla k pátrání po kořenech galicijské folklórní tradice, která je dnes spojována s Kelty.

Bohatá hudební tradice předků Galicie byla ovlivněna přílivem kultur procházející oblastí v průběhu staletí, stejně jako jejím neustálým kontaktem s ostatními. Objevení keltského původu kultury šlo ruku v ruce s vytvářením určitých kulturních modelů národní identity. Historicky byla teorie keltského původu Galicie předmětem mnoha debat týkajících se galicijské kulturní identity. Ústřední roli v galicijské tradiční hudbě hrají dudy („gaita de fole“), které představovaly podpůrný důkaz tohoto keltského spojení. Dudy začaly být od devatenáctého století považovány za pravé vyjádření galicijské duše. Ačkoli je diskuze o skutečném rozsahu keltské minulosti v Galicii stále otevřená, spojení mezi Galicií a keltským světem byla v průběhu staletí hojná. Pěstování keltské minulosti je součástí nacionalistických intelektuálních dějin 20. století, galicijské literatury a galicijské populární kultury.¹⁵⁹ „*Galicijci jsou keltské lidi, nenajdete tam tradice jako je flamenco nebo býčí zápasy, v mnoha věcech jsou blíže Portugalcům. Například dudy jsou pro Galicii ikonické. V Portugalsku jsou dudy spíše sekundární element, sever Portugalska se ale od zbytku země odlišuje. Tady byla tato tradice také hodně silná.*“¹⁶⁰

Od poloviny 70. let prochází obnova galicijského hudebního a kulturního dědictví určitou inovací a transformací. Souběžně s tímto procesem se současná galicijská lidová hudba stala jedním z klíčových kulturních projevů moderní galicijské identity, která je do značné míry založena na odlišnosti a bohatosti její tradiční hudby, i když tento žánr prošel značným procesem modernizace. Znamená prolínání starých a nových forem, venkovských a městských projevů a místních a globálních trendů. Tato redefinice galicijské lidové hudby se vyvíjela souběžně s velkými politickými a společenskými změnami, ke kterým v Galicii

¹⁵⁹ MIGUÉLEZ-CARBALLEIRA, Helena. *A companion to Galician culture*. Woodbridge, Suffolk, UK: Tamesis, 2014. ISBN 978-185-5662-773. s. 93-113

¹⁶⁰ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

během tohoto období došlo. Období politického přechodu k demokracii podnítilo obnovu zájmu o galicijské kulturní dědictví, které bylo oficiálně opomíjeno během diktatury. Lidovými hudebníky začalo docházet k obnovení starých nástrojů, které se již nepoužívaly, stejně jako k znovuzískání tradičních galicijských melodií, písní a tanců. Toto rané lidové obrození bylo provázeno zakládáním škol tradiční hudby, dílen pro výrobu tradičních nástrojů a tanečních škol, což mělo velký vliv na rozmach lidových hnutí v pozdějších letech. Názorným příkladem byla „Escola de gaitas de Ortigueira“ (Dudácká škola Ortigueira), která se podílela na založení významného mezinárodního festivalu keltského světa „Festival Internacional do Mundo Celta de Ortigueira“ v roce 1978, který každoročně sdružoval tisíce interpretů a příznivců lidové hudby z celého světa.¹⁶¹

Festival Internacional do Mundo Celta de Ortigueira se pravidelně koná do dnes a pro některé z narátorů se právě tato akce stala kulturní tradicí, které se pravidelně zúčastňují. *„S rodinou a kamarády na tento festival jezdíme moc rádi. Je to skvělá ukázka tradiční hudby, která má v Galicii svou historii. Baví mě ten mix starých tradic a moderní hudby. Je to z Bragy sice celkem daleko, ale je to několikadenní akce, takže to vždy spojíme s návštěvou rodiny a blízkých a zůstaneme v Galicii pár dní. Je to krásný zážitek.“*¹⁶²

Jednou z dalších galicijských tradic sahajících až do historie je „La muiñeira“, populární lidový tanec Galicie. Původ tohoto žánru podle jednoho z narátorů vychází z mlynářských prací. Mletí mouky z pšenice a kukuřice byl dlouhý proces, který někdy trval hodiny. Na práci se podílely především ženy, které si práci krátily zpěvem a tancem. Právě od slova mlýn, v galicijštině „muiño“, vznikl název pro tento lidový tanec, který je dnes součástí mnoha kulturních festivalů.

¹⁶¹ MIGUÉLEZ-CARBALLEIRA, Helena. *A companion to Galician culture*. Woodbridge, Suffolk, UK: Tamesis, 2014. ISBN 978-185-5662-773. s. 93-113

¹⁶² Rozhovor s Anou, srpen 2021

Obrázek 5 La Muiñeira

Zdroj: Ramón Leiro¹⁶³

Důležité kulturní akce, které mají svůj historický vývoj, se pořádají i ve městě Viana do Castelo. Zde se pravidelně koná jeden z nejbarevnějších a nejvelkolepějších festivalů v Portugalsku, „Romaria de Nossa Senhora da Agonia“. Tento svátek vychází z náboženské tradice uctívání Panny Marie Bolestné z roku 1744, ke které se začali nejdříve utíkat rybáři z Galicie a z Portugalského pobřeží, aby při jejich plavbách nebylo moře rozbouřené. Během těchto slavností se konají nejrůznější průvody doprovázené hudbou, lidé se oblékají do tradičních krojů. Součástí festivalu je i průvod karnevalových postav, které pocházejí z galicijského Santiaga de Compostela. „*Na tuto akci přijíždí do Viana spousta lidí. Konají se různé jarmarky, hudební představení, karnevalové průvody. Účastníme se i eucharistické slavnosti Panny Marie Bolestné. Historicky je tato slavnost propojena i s Galicií, někteří sem na tuto akci z Galicie přijíždí.*“¹⁶⁴

¹⁶³ LEIRO, Ramón. *La Voz de Galicia: Las imágenes del Día de la Muiñeira* [online]. 2015 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.lavozdeg Galicia.es/album/pontevedra/pontevedra/2015/06/05/imagenes-dia-muineira/01101433535885944367184.htm>

¹⁶⁴ Rozhovor s Marií a Carlou, srpen 2021

Obrázek 6 „Gigantones" a „Cabeçudos" na festivalu ve Viana do Castelo

Zdroj: Olhar Viana do Castelo¹⁶⁵

Braga, která byla významným městem společné historie s Galicií, pořádá pravidelně portugalsko-galicijský festival „Convergências“, který se následně přesouvá i do galicijské Redondely a Santiaga de Compostela. Festival si tak klade za cíl spojit galicijský a portugalský lid prostřednictvím hudby, tance, divadelních představení, různých besed či poezie. Pro většinu dotazovaných se tento festival stal tradičně navštěvovanou kulturní akcí, která spojuje zem jejich původu se zemí jejich současné domoviny. „*Tenhle festival ukazuje jeden z důvodů, proč se tady cítíme doma. Žijeme v Portugalsku, ale pravidelně se tu konají akce, které ukazují propojenost galicijské a portugalské kultury, zejména tedy kultury severního Portugalska. Moc rád chodím na čtení poezií v galicijštině. Jsou tady také zajímavá hudební a taneční vystoupení. Takže skvělá příležitost pro lidi pocházející z Galicie připomenout si jejich tradice.*“¹⁶⁶ Na velký zájem o sdílení galicijských a portugalských tradic v Braze poukazuje i zdejší komunita obyvatel, která se skládá jak z lidí pocházejících z Galicie, tak těch, kteří se o galicijskou kulturu pouze zajímají a podílejí se na konání těchto akcí. „*Máme tady vytvořený spolek lidí, kde společně vymýšlíme různé akce zaměřené na galicijskou kulturu. Kromě festivalu se nám podařilo například uspořádat v Braze*

¹⁶⁵ Olhar Viana do Castelo: Já disponível o Programa da Romaria d'Agonia 2019 [online]. 2019 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.olharvianadocastelo.pt/2019/03/ja-disponivel-o-programa-provisorio-da.html>

¹⁶⁶ Rozhovor s Franciscem, únor 2022

i výstavu, kde byly vystaveny tradiční galicijské kroje, dudy a další věci typické pro Galicii. ¹⁶⁷

Některé galicijské tradice mají dokonce i spirituální kořeny. Jednou z nich je například příprava nápoje nazývaného „queimada“. Tento alkoholický punč je spojen s mnoha pověrami. *„Queimada je nápoj, který má ochránit od zlých duchů a démonů. Připravoval se během magických rituálů a lidé věřili v jeho kouzelnou sílu.* ¹⁶⁸ Součástí tohoto nápoje je silná pálenka „orujo“, cukr, citrónová kůra, kávová zrna a skořice. Při přípravě samotného drinku se recituje kouzlo, na jehož konci dojde k zapálení hořlavého nápoje. Šlehající modré plameny zbavují všechny účastníky zlých duchů. Dnes se tato tradice již neprovádí za stejnými účely jako v dobách minulých, i tak ale narátoři hovoří o dodržování tohoto zvyku v rámci zachování a připomínky galicijských tradic. *„Na některých akcích v Braze se tento drink symbolicky připravuje. Občas někdo přeřiká i to kouzlo, samozřejmě už ne proto, aby odehnal zlé duchy, ale jen pro připomínku.* ¹⁶⁹

Za důležitý prvek kulturní identity považují narátoři i tradiční galicijskou kuchyni, která má svá specifika. Jedním z pokrmů, na který nedají dopustit, je například „Pulpo a Feira“, chobotnice připravovaná na tradiční způsob. *„Je to výborné jídlo, které je pro Galicii ikonické. Každý měsíc se v Galicii konají trhy, kde převážně galicijské ženy připravují a prodávají toto jídlo. Nikde neseženete lepší Pulpo a Feira než v Galicii od těchto lidí. Samozřejmě se to ale dá dobře připravit i doma. Běžně si toto jídlo děláme i tady, vždy se ale těším na léto, kdy si ho dáváme v ulicích.* ¹⁷⁰ Galicijská kuchyně má mnoho dalších tradičních pokrmů, které si narátoři s oblibou připravují i v Portugalsku. Některé z nich jsou spojeny s určitými událostmi, během kterých tyto tradiční jídla nemohou chybět. Stávají se tak prostředkem pro setkávání s přáteli a dalším prvkem, který spoluutváří určitá kulturní specifika, která pro dotazované hrají důležitou roli.

¹⁶⁷ Rozhovor s Fernandem, červen 2021

¹⁶⁸ Rozhovor s Carlosem, červen 2021

¹⁶⁹ Rozhovor s Fernandem, únor 2022

¹⁷⁰ Rozhovor s Anou, srpen 2021

6 Diskuse a závěr

Diplomová práce se zaměřovala na téma etnické identity Galicijců žijících v Portugalsku. Pro dosažení výsledků byl proveden sběr dat prostřednictvím terénního výzkumu v oblasti severního Portugalska, kde byli tito zástupci osloveni. Primárně byla sledována jazyková identita, vývoj hranic a s tím spojené přeshraniční vztahy, důvody migrací a kulturní aspekty. Tyto atributy se během výzkumného šetření ukázaly v souvislosti historického kontextu jako důležité faktory pro vytvoření určitého obrazu galicijské menšiny v Portugalsku, která má svůj původ již v minulých stoletích.

Jednou ze zajímavých oblastí pro zkoumání se stal jazyk, který netvoří prostředek k vymezení se vůči Portugalcům a neslouží ani ke každodenní komunikaci Galicijců v Portugalsku, přesto však pro některé znamená důležitou součást kulturního dědictví, které se podílelo na vytváření specifických vztahů mezi Galicijci a Portugalci a nemělo by podle nich být zapomenuto. Podobnost obou jazyků vycházející ze společné historie a asimilační procesy postavily galicijštinu v běžném životě do pozadí a zároveň odstranily bariéru v komunikaci mezi Galicijci a Portugalci. Nadále ale tento jazyk hraje roli ve sdílení určitého kolektivního vědomí, který ukazuje jeden z důvodů, proč je pro ně Portugalsko domovem. Je to jazyk, který propojuje jejich dva světy, přestože dnes není až v tak hojné míře využíván.

Hraniční oblast, která odděluje severní Portugalsko od španělské Galicie, představuje symbol po mnohá staletí vyvíjejících se vztahů, jejichž význam se v průběhu času měnil. Období před 13. stoletím poukazuje na společné historické kořeny, které daly základ dnešní provázanosti. Ne vždy však byly vztahy pouze přátelské. Přesuny Galicijců přes hranici do Portugalska byly v minulých stoletích zpočátku vnímány negativně. Byli považováni za hrubé, nekvalifikované pracovníky z venkova, kteří byli pro některé Portugalce výsměchem. Na konci 19. století však přicházely změny ve vnímání galicijské menšiny v Portugalsku a stále více se začala objevovat myšlenka, že tyto dva národy sdílejí řadu společných prvků, jako je etnická identita, podobnost jazyků či společná minulost. Tato změna v uvědomění si vzájemné spřízněnosti podněcovala reintegraci a umožnila vznik nové formy vztahů mezi Galicijci a Portugalci. Velmi specifické vztahy se začaly vyvíjet v pohraničních oblastech zejména během období občanské války ve Španělsku, kdy mnoho španělských uprchlíků utíkalo přes hranici, a nacházeli pomoc u Portugalců. Hraniční oblast tak poskytovala stabilní funkci, pocit kolektivity a solidarity. Vztahy později nabývaly dalších nových podob, od přeshraničního pašování, které se stalo specifické pro tuto oblast,

po rozšíření vzájemných vztahů na kulturní, sociální i ekonomické úrovni po pádu autoritářských režimů. Nová éra posunula vztahy mezi těmito dvěma regiony na novou úroveň, ze které dnes těží i narátoři. Rozšíření pracovních příležitostí, kulturní akce spojující obě oblasti, kvalitní dopravní infrastruktura, to vše jim umožňuje udržovat vztahy se zemí svého původu a zároveň brát Portugalsko jako svůj domov.

Právě migrace se stala klíčovou charakteristikou galicijské historie a mnohačetné přesuny do Portugalska spoluutvářely jejich identitu. Již od 18. století začínal fenomén migrace Galicijců do Portugalska pomalu dosahovat velkých rozměrů a jejich menšina se v té době stala nejviditelnější například v Lisabonském veřejném prostoru. Zpočátku byli vnímáni jako nevzdělaní muži z venkova, kteří odcházeli ze země v důsledku velké chudoby, zaostalosti a nedostatečné kvalifikaci. Mnoho galicijských mužů začalo do Portugalska odcházet buď na sezónní práce či na delší pobyty a převážně pracovali jako dělníci, kuchaři, sluhové, pomocné síly na polích a další. Známí se stali například Galicijci, kteří pracovali jako nosiči vody, kteří měli kromě zásobování vodou na starosti i pomoc při požárech v Lisabonu. Obraz Galicijců však nelze zredukovat pouze na venkovské dělníky, kteří byli nevzdělaní. Někteří z těch, co odcházeli do měst, začali postupně v tehdejší společnosti dosahovat prestižních ekonomických postavení. Mnoho Galicijců v tehdejší době začalo vlastnit kavárny, restaurace či pivnice. Dnes již k výrazné migraci do Portugalska nedochází. Vztahy mezi severním Portugalskem a Galicií byly rozšířeny do mnoha sfér a vzniklo zde mnoho institucí, které tyto dva regiony propojují jak na ekonomické, tak kulturní úrovni. Dochází zde tak k podpoře transnacionalismu, prostřednictvím kterého mají možnost lépe koexistovat mezi oběma státy.

Severní Portugalsko a Galicie ukazují své společné kořeny sdílející i některé kulturní tradice. Zde je v některých aspektech viditelná odlišnost oblasti Galicie od zbytku Španělska. Jedná se například o hudební tradici. Právě značná odlišnost vedla k pátrání po kořenech folklórní tradice, která je dnes spojována s Kelty, jejichž kmeny měly být kolem oblasti severního Portugalska a Galicie usazený. Sami Galicijci vnímají určité kulturní podobnosti se severním Portugalskem, které jim umožňují více si uchovávat některé historicky důležité tradice. Jedním z ikonických atributů kulturního dědictví v hudební tradici jsou například dudy, které jsou považovány za vyjádření galicijské duše, a mnoho z nich si to dnes připomíná prostřednictvím různých folklórních festivalů. Kulturní akce celkově tvoří důležitou součást životů Galicijců v Portugalsku. Zejména v Braze se totiž

konají festivaly, které propojují galicijskou a portugalskou kulturu prostřednictvím hudby, tance, divadelních představení či poezie. Specifické jsou pro Galicijce i některé tradice zahalené do nejrůznějších mýtů, které jsou do dnes připomínány v symbolické rovině. Zároveň galicijská kuchyně má své tradiční pokrmy, které tvoří důležitou součást jejich kultury, kterou si uchovávají i v Portugalsku.

Galicijci v Portugalsku dnes v důsledku mnoha faktorů představují asimilovanou skupinu. Hranice mezi severním Portugalskem a Galicií ukazuje, že zde existují kulturní a jazykové vzorce, které zbytek španělsko-portugalské hranice v takové míře nesdílí. Již v minulých stoletích se kolem této hranice vytvářela identita, která poznamenávala tyto populace a kterou je podle místního obyvatelstva důležité zachovat, nadále budovat vzájemné vztahy a rozšiřovat je do dalších oblastí.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

- ALVES, Jorge Fernandes. *Imigração de galegos no Norte de Portugal (1500-1900)*. Faculdade de Letras da Universidade do Porto, 2002.
- ANDERSON, Benedict. *Imagined Communities*. London: Verso, 2006. ISBN 978-1-84467-086-4.
- BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-859-5946-1.
- BESWICK, Jaine E. *Regional Nationalism in Spain: Language Use and Ethnic Identity in Galicia*. Multilingual Matters, 2007. ISBN 978-1-85359-979-8.
- BIRMINGHAM, David. *A Concise History of Portugal*. 3rd ed. Cornwall: Cambridge University Press, 2018. ISBN 978-1-108-43955-8.
- BRASS, Paul R. *Ethnic Groups and Ethnic Identity Formation*. In: Hutchinson J., Smith A. D.: *Ethnicity*. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-0-19-289274-4.
- CEISEL, Christina M. *Globalized Nostalgia: Tourism, Heritage, and the Politics of Place*. New York: Taylor & Francis Group, 2018. ISBN 978-1-138-59352-7.
- DEPALMA, Renée a Antía PÉREZ-CARAMÉS. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-66304-3.
- DISNEY, A. R. *A history of Portugal and the Portuguese empire: From Beginnings to 1807 Volume 1: Portugal*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-052-1603-973.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Slon, 2012. ISBN 978-0-230-57733-6.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.

- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.
- FUSI, Juan Pablo. *Regionalism and nationalism in contemporary Spain*. RSA The royal society for arts, manufactures and commerce, 1994
- GEERTZ, Clifford. *Primordial Ties*. In: Hutchinson, J., Smith, A. D: *Ethnicity*. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-0-19-289274-4.
- GELLNER, Ernest. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-023-3.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
- HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-861-3170-X.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0.
- HUTCHINSON, John a Anthony D. SMITH. *Ethnicity*. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-0-19-289274-4.
- JÁNSKÁ, Eva. *Geografické rozhledy: Menšiny: Na pomoc škole: Menšiny v pojmech*. 2008.
- JENKINS, Richard. *Rethinking Ethnicity. 2*. London: SAGE Publications, 2008. ISBN 978-1-4129-3582-1.
- KEDOURIE, Elie. *Nationalism. 2*. London: Hutchinson&Co.Ltd, 1961.
- KLÍMA, Jan. *Dějiny Portugalska. 2.*, rozš. a dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-903-4.
- KLÍMA, Jan. *Salazar tichý diktátor*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2005. ISBN 80-864-9315-6.
- KUSÁ, Zuzana. 1995. Problém pravdivosti informací v životopisných rozprávaniach. Genealogicko-heraldický hlas 5
- LOPES, Graca Videira. *A comparative history of literatures in the Iberian Peninsula: Galician-Portuguese as a literary Language in the Middle Ages*. John benjamins publishing Co., 2010. ISBN 978-90-272-3457-5.

- MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit, 2000. ISBN 978-80-213-0651-6.
- MASSEY, D. S. *Causes of migration*. In: J. Rex and M. Guibernau: *The Ethnicity Reader*. London: Routledge, 1997. ISBN 978-0-745-64701-2.
- MIGUÉLEZ-CARBALLEIRA, Helena. *A companion to Galician culture*. Woodbridge, Suffolk, UK: Tamesis, 2014. ISBN 978-185-5662-773.
- ÖZKIRIMLI, Umut. *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*. 3. London: Palgrave, 2017. ISBN 978-1-137-41114-3.
- PETERSEN, William. A General Typology of Migration. In: Jansen C. J. (ed.) *Readings in the Sociology of Migration*. Oxford: Pergamon Press, 1970. ISBN 08-006914-2.
- RAVITCH, Sharon a Nicole Mittenfelner CARL. *Qualitative Research: Bridging the Conceptual, Theoretical, and Methodological*. University of Pennsylvania: SAGE Publications, 2016. ISBN 978-1-4833-5174-2.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
- SARAIVA, José Hermano. *Portugal: A Companion History*. Manchester: Carcanet Press, 1997. ISBN 978-1-84777-977-9.
- SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2007. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-136-9.
- ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. Librix.sk. ISBN 978-802-6305-170.
- ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-83-0.
- ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-83-0.

Elektronické zdroje

- CAMPOS, Xaquín S. Rodríguez. Transnationalism between Galicia and Northern Portugal: An Emerging Cosmopolitanism. *Sociology Mind* [online]. 2017, **07**(04), 133-153 [cit. 2022-02-27]. ISSN 2160-083X. Dostupné z: doi:10.4236/sm.2017.74010

- CASTILLA SOTO, Josefina a Ana María CUBA REGUEIRA. La aportación de Galicia a la Guerra de Secesión de Portugal (1640-1668). *Espacio Tiempo y Forma. Serie IV, Historia Moderna* [online]. 1996, (9) [cit. 2022-03-26]. ISSN 1131-768X. Dostupné z: doi:10.5944/etfiv.9.1996.3339
- Etické směrnice české asociace pro sociální antropologii. *Česká asociace pro sociální antropologii* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9
- Etický kodex české asociace pro sociální antropologii. *Česká asociace pro sociální antropologii* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7
- FERREIRA, Vera. Cross-border cooperation in the Galicia-Northern Portugal euroregion. *JANUS NET e-journal of International Relation* [online]. 2019, 1(10), 141-149 [cit. 2022-03-21]. ISSN 1647-7251. Dostupné z: doi:10.26619/1647-7251.10.1.01
- HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86473-83-X.
- JENNISSEN, Roel. *European Journal of Population/Revue européenne de Démographie* [online]. 19(2), 171-198 [cit. 2022-03-19]. ISSN 01686577. Dostupné z: doi:10.1023/A:1023390917557
- LEIRO, Ramón. *La Voz de Galicia: Las imágenes del Día de la Muiñeira* [online]. 2015 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.lavozdegalicia.es/album/pontevedra/pontevedra/2015/06/05/imagenes-dia-muineira/01101433535885944367184.htm>
- LOIS-GONZÁLEZ, R. C., José I. PALMEIRO-PIÑEIRO a Miguel PAZOS-OTÓN. *Integration, memory and cultural heritage in Galicia-Northern Portugal border region* [online]. Nordia Geographical Publications, 2007 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: <https://nordia.journal.fi/article/view/76181>
- MASSEY, DOUGLAS S. Social and Economic Aspects of Immigration. *Annals of the New York Academy of Sciences* [online]. 2004, 1038(1), 206-212 [cit. 2022-03-20]. ISSN 00778923. Dostupné z: doi:10.1196/annals.1315.028
- NUNEZ SEIXAS, Xose M. (Xose Manoel). History and Collective Memories of Migration in a Land of Migrants: The Case of Iberian Galicia. *History* [online]. Indiana University Press, 2002, 14(1), 229-258 [cit. 2022-03-23]. ISSN 1527-1994. Dostupné z: doi:10.1353/ham.2002.0009

- NUVEM DO ACASO: OS PRIMEIROS CONDES PORTUCALENSES [online]. 2012 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://alea.blogs.sapo.pt/3229.html>
- O'ROURKE, Bernadette. Conflicting values in contemporary Galicia. *International Journal of Iberian Studies* [online]. 2003, **16**(1), 33-48 [cit. 2022-03-19]. ISSN 1364-971X. Dostupné z: doi:10.1386/ijis.16.1.33/0
- PALÁT, Milan. Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. *17. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 17th International Colloquium on Regional sciences. Conference Proceedings* [online]. Brno: Masaryk University Press, 2014, 2014. cit. 2022-03-19]. ISBN 978-80-210-6840-7. Dostupné z: doi: 10.5817/CZ.MUNI.P210-6840-2014-91
- PALMEIRO PINHEIRO, José Luís. Transborder Cooperation and Identities in Galicia and Northern Portugal. *Geopolitics* [online]. 2009, **14**(1), 79-107 [cit. 2021-11-25]. ISSN 1465-0045. Dostupné z: doi:10.1080/14650040802578674
- PAZOS-JUSTO, Carlos. *Confluências e ruídos. Contributos para o entendimento das relações culturais galego-portuguesas na atualidade* [online]. Edições Húmus, 2019 [cit. 2021-11-07]. ISBN 978-989-755-452-0. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/1822/66510>
- PAZOS JUSTO, CARLOS. Os lisboanos e o galeguismo nas primeiras décadas do século XX. *AS IRMANDADES DA FALA NO SEU TEMPO: PERSPECTIVAS CRUZADAS* [online]. Consello da Cultura Galega, 2021, 2021, , 459-486 [cit. 2022-03-23]. ISBN 9788417802288. Dostupné z: doi:10.17075/iftpc.2021.015
- RELVAS, Susana Rocha. *Mirrors, reflections and shadows: Dialogue and silence in Portuguese-Galician cultural relations in the 1920s* [online]. 2018 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325877893_Mirrors_reflections_and_shadows_Dialogue_and_silence_in_Portuguese-Galician_cultural_relations_in_the_1920sNew_Journeys_in_Iberian_Studies_A_Trans-National_and_Trans-Regional_Exploration_Editors_Mark_
- ROLLAND, Eduardo. *La Voz de Galicia: Por qué Napoleón fue derrotado en Galicia* [online]. Vigo, 2019, [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/vigo/vigo/2019/06/30/napoleon-derrotado-galicia/0003_201906V30C4991.htm?fbclid=IwAR1b2gznOdo0ZsEvjvNsl1TnE3V5iySkI6Yf7YT0PPdxXES7oTHhqmefyo
- TRILLO-SANTAMARÍA, Juan-Manuel a Valerià PAÛL. The Oldest Boundary in Europe? A Critical Approach to the Spanish-Portuguese Border: The Raia Between Galicia

and Portugal. *Geopolitics* [online]. 2014, **19**(1), 161-181 [cit. 2022-03-21]. ISSN 1465-0045. Dostupné z: doi:10.1080/14650045.2013.803191

Olhar Viana do Castelo: Já disponível o Programa da Romaria d'Agonia 2019 [online]. 2019 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.olharvianadocastelo.pt/2019/03/ja-disponivel-o-programa-provisorio-da.html>

Eures Norteportugal Galicia: Prospectiva sobre las tendencias de empleo transfronterizo: Euro-región Galicia-Norte de Portugal [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.eures-norteportugal-galicia.org/wp-content/themes/eures/contenidos/cds/cd03/c/062.html>

Gifex: Map of the Norte Region or Northern Portugal [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.gifex.com/fullsize-en/2009-09-17-2409/Map_of_the_Norte_Region_or_Northern_Portugal.html

United Nations Human Rights. Office of the high commissioner: Minorities under international law [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationalaw.aspx>

Zákon o ochraně osobních údajů (Zákon č. 101/2000 Sb.) *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>

8 Seznam obrázků a tabulek

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Condado Portucalense	41
Obrázek 2 Iberský poloostrov kolem roku 1170	42
Obrázek 3 Pohraniční oblast Raia	51
Obrázek 4 Území severního Portugalska s označenými místy výzkumu	52
Obrázek 5 La Muiñeira	71
Obrázek 6 „Gigantones" a „Cabeçudos" na festivalu ve Viana do Castelo	72

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Seznam dotazovaných	16
Tabulka 2 Krátké porovnání frází v galicijštině s portugalštinou a španělštinou	54
Tabulka 3 Španělští migranti v Portugalsku v letech 1862-1871	63
Tabulka 4 Rozdělení španělských přistěhovalců podle typů pobytu a podle profesních skupin v r. 1873	64